

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra kulturních a náboženských studií

**ZKUŠENOST ČESKÝCH HOSTITELSKÝCH RODIN SE ZAHRANIČNÍMI
HOSTUJÍCÍMI STUDENTY**
Bakalářská práce

Autor: Ivana Hroudová
Studijní program: Humanitní studia
Studijní obor: Transkulturní komunikace (B6107 – TKMB)
Vedoucí práce: Mgr. Petr Macek, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Ivana Hroudová

Studium: P18K0319

Studijní program: B6107 Humanitní studia

Studijní obor: Transkulturní komunikace

Název bakalářské práce: **Zkušenosti českých hostitelských rodin se zahraničními hostujícími studenty**

Název bakalářské práce AJ: Experience of Czech host families with foreign hosting students

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Hlavním cílem práce je popsat a analyzovat zkušenosti, kterých nabyly české hostitelské rodiny, které dlouhodobě pracují se zahraničními středoškolskými studenty pobývajícími v České republice. Práce se bude zabývat hostitelskými rodinami spolupracujícími s organizací AFS, která tuto činnost dlouhodobě zastřešuje a koordinuje.

Práce nejprve představí aktivity této organizace. V kvalitativním výzkumu se pak blíže zaměří přímo na konkrétní zkušenost se zahraničními studenty v hostitelských rodinách. Výzkum se bude zabývat jejich zkušenostmi, především s problematikou mezikulturního dialogu. Práce se proto zaměří na základní otázky kulturního šoku, předsudků a stereotypů a rozdíly ve způsobu komunikace, výchovy, vzdělávání a dalších aspektů.

- Za hranice kultur: transkulturní perspektiva - František Burda
- Interkulturní psychologie - Čeněk Jiří, Smolík Josef, Vykoukalová Zdeňka
- Interkulturní komunikace - Jan Průcha
- Interkulturní psychologie: Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů - Jan Průcha
- Spolupráce přes hranice kultur - Ivan Nový, Sylvia Schroll-Machl
- Multiculturalism and Intergroup Relations (eng.) - Fathali M. Moghaddam
- Etnická různorodost jako zdroj konfliktů - kolektiv autorů (Sborník odborných článků a studií)

Garantující pracoviště: Katedra kulturních a náboženských studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Petr Macek, Ph.D.

Oponent: Mgr. Luděk Jirka, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 29.3.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

.....

Ivana Hroudová

Poděkování

Velice ráda bych poděkovala Mgr. Petru Mackovi, Ph.D. za odborné vedení a rady při psaní mé bakalářské práce.

Anotace

HROUDOVÁ, Ivana. *Zkušenost českých hostitelských rodin se zahraničními hostujícími studenty*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021. 42 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce je teoreticko-empirickou analýzou toho, jak české rodiny hodnotí soužití se středoškolskými studenty z různých zemí. Jedná se o problematiku mezinárodního studijního programu probíhajícího v rámci dobrovolnické činnosti. Pozornost je věnována hostícím rodinám a hostujícím studentům, kteří v prostředí české rodiny stráví zpravidla jeden školní rok. Studie je založena na odborné literatuře z interkulturní psychologie, rozhovorech s rodinami a absolvovaném semináři k problematice kulturních rozdílů. V teoretické části jsou probíraná odborná témata zasazena do kontextu mezikulturní zkušenosti. U rozhovorů, které jsou praktickou částí práce, se zaměřujeme na kulturní témata (jako kulturní šok, adaptace, diverzita apod.). Dále jsou v práci, kromě teoretického přiblížení mezikulturních témat, analyzovány cenné zkušenosti od chvíle, kdy se zrodila myšlenka přivítat v rodině studenta z cizí země, přes průběh až po návrat studenta domů a zpětné ohlédnutí se za touto mezikulturní zkušeností. Výsledky výzkumu jsou na konci práce shrnuty.

Klíčová slova: transkulturalita, diverzita, komunikace, socializace, rodina

Annotation

HROUDOVÁ, Ivana. *Zkušenost českých hostitelských rodin se zahraničními hostujícími studenty*. [*Experience of Czech host families with foreign hosting students.*] Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2021. 42 pp. Bachelor Thesis.

The bachelor's thesis is a theoretical and empirical analysis of how Czech families feel about hosting high school students from different countries. This is part of an international study program enabled by volunteer families. Attention is paid to host families and visiting students who usually spend one school year in the environment of a Czech family. The study is based on professional literature in intercultural psychology, interviews with families and an attended seminar on the issue of cultural differences. In the theoretical part, the discussed professional topics are set in the context of intercultural experience. Interviews, which form the empirical part, focus on various cultural topics such as culture shock, adaptation, diversity, etc. In addition to the theoretical approach to intercultural topics, the work analyzes valuable experience from the moment when the idea of welcoming a student from a foreign country was born, through the hosting period to the student's return home and reflecting back on this time. The results of the research are summarized at the end.

Keywords: transculturality, diversity, communication, socialization, family

1. Úvod	8
2. AFS – představení organizace.....	10
2.1 O hostitelském programu.....	11
2.2 Semináře	12
2.3 Zajímavá fakta o hostitelském programu AFS	13
3. Odlišení nebo pojítka kultur?	14
3.1 Akulturace	15
3.2 Kulturní relativismus	15
3.3 Předsudky a stereotypy	16
4. Diverzita.....	18
5. Představy versus realita	20
6. Transkulturní komunikace	22
7. Porozumění versus konflikt	24
8. Úloha rodiny v socializaci jedince	26
8.1 Rodina.....	26
8.1.1 Socializace v rodině	27
8.1.2 Osobnost dítěte a prostředí, které ho ovlivňuje.....	28
9. Adaptační proces a kulturní šok.....	30
9.1 Fáze 1. – Nadšení neboli líbáňky.....	30
9.2 Fáze 2. – Frustrace aneb kulturní šok	31
9.3 Fáze 3. – Přizpůsobení.....	32
9.4 Fáze 4. – Sžití	32
10. Přínos a podrobnosti mezikulturní výměny	33
11. Metodologie	35
12. Shrnutí dotazníkového šetření	36
13. Závěr	38
Seznam použitých zdrojů.....	39
Seznam příloh	42

1. Úvod

Soužití lidí, kteří pochází z odlišných kultur je velké téma. Prospěšnost kulturní rozmanitosti pro společnost a stát je značná, ale naráží na řadu překážek, které vyžadují aktivní zapojení všech jednotlivců na cestě ke společnému cíli. K cíli, kde se vymaníme z nálepkování „my a oni – ti druzí“. Každý člověk by měl být druhými respektován pro svou vlastní hodnotu, pro svou odlišnost. „Při setkání s druhým člověkem, který se od nás v některých oblastech hodně liší, musíme udělat mnoho životních rozhodnutí. To první a zásadní je, zda jsme ochotní připustit, že jeho/její pohled na danou věc, jiný systém hodnot, jiné zvyky, rituály i představa o tom, co je normální, se mohou zásadně lišit od našich a že je tato odlišnost legitimní.“¹ Barša a další autoři se domnívají, že je třeba zaujmout nový multikulturní model komunikace, která bude usilovat o aktivní hledání a nalézání společných kulturních znaků a symbolů. Komunikace, která by umožnila vzájemné vyjití za hranice vlastní kultury, etnicity, náboženství a současně i přetrvávající zakořenění v oné vlastní kultuře.² Takový přístup by měl být podporován již od útlého věku, tedy například osvětou skrz multikulturní výuku na základních a středních školách. Šířením multikulturního učení můžeme budovat pochopení a tolerance jiných národností v každém z nás a úspěšně předcházet nedorozuměním a vytváření předsudků.³

Ve své práci se zaměřím na jeden z programů organizace zabývající se mezikulturním vzděláváním AFS (American Field Service, neboli Americká polní služba). Konkrétně na zkušenosti českých hostitelských rodin se zahraničními studenty, kteří v rodinách strávili celý jeden školní rok a byli tak plnohodnotnými členy rodiny. Výměnné pobyty a setrvání zahraničního studenta v české rodině je příležitost, jak vzájemně poznat novou kulturu a sdílet tu vlastní. Abychom měli možnost lépe poznat koncept organizace AFS, přiblížíme si organizaci jako takovou, včetně všech jejích programů a činností, neopomeneme se stručně ohlédnout do minulosti za jejím vznikem.

Cílem práce je představit a poodkrýt zkušenosti, obavy, přijetí i odlišnosti dvou různých kultur při každodenním rodinném soužití. Zaměříme se na osobnost dítěte a rodinné prostředí, které jej bezprostředně ovlivňují. A na úlohu rodiny při socializaci dítěte, a to zejména proto, abychom poukázali na to, jak citlivá otázka rodiny původní a potažmo i té

¹ MOREE, Dana, JANSKÁ, Iva, ed. *Než začneme s multikulturní výchovou: od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu*. Praha: Člověk v tísni, 2008, s. 54. ISBN 978-80-86961-61-3.

² Srov. BARŠA, Pavel. *Krise v multikulturalismu: multikulturalismus v krizi: kolektivní monografie*. Ústí nad Orlicí: Ofis ve spolupráci s katedrou kulturních a náboženských studií Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové, 2012, s. 79. ISBN 978-80-7405-188-3.

³ Srov. CÍLKOVÁ, Eva, Petra BOREŠOVÁ. *Náměty pro multikulturní výchovu: poznáváme jiné národy*. Praha: Portál, 2007, s. 11. ISBN 978-80-7367-238-6.

hostitelské je. Abychom si přiblížili i multikulturní prostředí, neopomeneme zmínit téma jako akulturace, diverzita, transkulturalita a interkulturalita.

Teoretická část práce je zaměřena na diskuzi o konceptech mezikulturních přístupů a jejich výskyt při vzájemné interakci a společném soužití v multikulturní rodině. Značná část práce je věnována psychologicko-kulturním dopadům pobytů na zahraniční studenty. A není opomenuta ani teoretická reflexe hostitelských rodin zhodnocující jednání, pocity a spolužití hostujících studentů a českých rodin v jejich vlastní domácnosti.

V rámci výzkumné části proběhly rozhovory s rodinami, které jsou zapojeny do hostitelského programu. Popisovaly nejen každodenní rutinu, ale i události či zvyky, které rodinu či studenta překvapily. Během vyprávění jsme šli chronologicky od samotného rozhodnutí pro hostitelskou činnost, předsudky, plány a očekávání až k reálné reflexi. Tato reflexe měla časový odstup od skutečného okamžiku, kdy byli studenti přítomni v rodinách, jelikož se rozhovory uskutečňovaly několik měsíců/let po pobytu v rodině. Pro studenty je program ochutnávkou nové kultury, tradic a náboženství. Pomůže propojit jednotlivé kultury a zjistit tak více nejen o druhých, ale i o sobě samém. Díky pobytu v cizí zemi se student naučí tamní jazyk a přirozeně začne být více nezávislý a sebejistý. Bude se umět lépe vypořádat s náročnými výzvami a situacemi v běžném životě.⁴

Závěr šetření potvrzuje převládající pozitivní zkušenost hostitelských rodin. Výměna byla hodnocena většinou velmi pozitivně, rodiny se hlásily a hlásí do programu opakovaně a na každé zkušenosti shledávají více pozitiv, nežli negativ. Společné soužití zpovídaných rodin dalo za vznik kulturnímu obohacení obou zúčastněných stran a pevným přátelským spojením.

⁴ Hostitelský program [online]. 29.11.2021 dostupné z: <https://www.afs.cz/hostitelsky-program/>

2. AFS – představení organizace

AFS⁵ je mezinárodní nevládní a nezisková společnost, která organizuje a podporuje mezikulturní pobyty a vzdělávání. Historie organizace sahá již do období I. Světové války, kdy američtí dobrovolníci vytvořili sdružení řidičů polních ambulancí ve Francii. V roce 1946 vznikl výměnný program pro středoškolské studenty, který měl za cíl podpořit a udržet mezinárodní přátelství a porozumění v poválečné době.⁶ Organizace se v mezidobí neustále formuje, rozrůstá a snaží se pomáhat lidem po celém světě učit se společnému životu a smýšlet globálně. V AFS si jsou vědomi toho, že mír je dynamický proces, ohrožovaný bezprávím, nespravedlností a intolerancí. A proto usilují o potvrzení oprávněnosti víry v důstojnost a neopakovatelnou hodnotu každého člověka, stejně jako všech národů a kultur.

AFS vyzývá k respektování základních lidských práv a svobod pro všechny bez rozdílu rasy, pohlaví, jazyka, vyznání či společenského postavení a zakládá veškerou svou činnost na hodnotách, které jsou pro ni nejdůležitější – lidské důstojnosti, respektování odlišností, harmonii, vzájemné citlivosti a toleranci. Svou aktivitou, a tedy propojováním národností a kultur se organizace snaží předcházet etnickým konfliktům, které vznikají právě kvůli nízké meziskupinové mobilitě.⁷

AFS zprostředkovává účastníkům programů, školám i místním komunitám hodnoty a dovednosti potřebné pro život v současné globalizované společnosti a směřuje tak k naplnění svých cílů: šíření tolerance a přispívání k celosvětovému porozumění. V souladu s těmito cíli pomáhá AFS účastníkům programů i všem ostatním, kteří s nimi přicházejí bezprostředně do styku, získat postoje a znalosti užitečné pro úspěšné zvládnutí nejnaléhavějších výzev současné globální společnosti. V rozdílnosti kultur vidí přednost. V oblasti mezikulturního vzdělávání je každodenní osobní kontakt, který spojuje lidi z různých zemí, překonává hranice jednotlivých států i kultur a napomáhá porozumět tradici i současnému dění, nenahraditelnou zkušeností.

⁵ O AFS [online]. 19.11.2021 dostupné z: <https://www.afs.cz/o-afs/>

⁶ Historie AFS [online]. 19.11.2021 dostupné z: <https://www.afs.cz/o-afs/history/>

⁷ Srov. KOLEKTIV AUTORŮ. *Etnická různorodost jako zdroj konfliktů: grantové vědecké projekty*. V Praze: Oeconomica, 2005. ISBN 80-245-0941-5. s.2

2.1 O hostitelském programu

Každým rokem hostí na 10 000 rodin po celém světě zahraničního studenta – účastníka některého z programů AFS. Tato práce se zaměřuje na Českou republiku, kde zahraniční studenti tráví školní rok, semestr či trimestr v hostitelských rodinách a na středních školách, zpravidla gymnáziích, kde se účastní výuky s přihlédnutím ke svým jazykovým schopnostem. Konkrétní škola je v úzkém kontaktu s představiteli organizace a přiřazeným dobrovolníkem. K dispozici je škole také příručka se všemi potřebnými informacemi.⁸

Studijní program doprovází pravidelně organizovaná orientační soustředění AFS (Popříjezdové, Kulturně-orientační, Pololetní a Závěrečné). Soustředění jsou organizována jednotlivými dobrovolnickými skupinami a o jejich konání jsou studenti společně s hostitelskými rodinami dostatečně předem informováni. Tato soustředění jsou pro studenty povinná a jsou zaměřena na zpracovávání a integraci získávaných mezikulturních zkušeností. Rovněž hostitelské rodiny získávají v rámci specializovaných školení informace, které je připraví na soužití s mladým člověkem z odlišné kultury. Podobně jako v jiných zemích organizují čeští dobrovolníci pro účastníky programu řadu dalších aktivit, které jim pomáhají poznat českou společnost i prostředí.

V případě ročního programu se jedná o víkendová školení, pro trimestrální a semestrální studenty je délka programu přizpůsobena aktuálnímu počtu studentů. Náplň jednotlivých soustředění vyplývá z mezinárodních standardů AFS. Mezi účastníky soustředění jsou kromě studentů také dobrovolníci, hostitelské rodiny a zaměstnanci AFS. Během těchto setkání jsou sdíleny rady a tipy pro obě strany – jak pro studenty, tak pro hostící rodiny. Setkání pomáhají provést běžnými i nevšedními okamžiky pobytu, která pramení z poznání jiné kultury. Tato čtyři soustředění jsou povinnou součástí programu, v rámci kterých se nasdílí potřebné informace, kontaktní osoby, základní pravidla, rady a zkušenosti pro prvotní sžívání se, jak se připravit na první dny ve škole, a jiné. Dále se probírají první měsíce v hostitelské rodině a škole, volnočasové aktivity, kamarádi, sžívání se s českým prostředím, kulturní šok.

Při pololetním setkání se sdílí zhodnocení dosavadního pobytu, osobní reflexe a zamyšlení se nad nadcházejícími měsíci. Žádoucí je stanovit si cíle pro příští měsíce a při

⁸ AFS příručka pro školy [online], s. 3, cit. 19.11.2021 dostupné z: <https://www.gymuo.cz/application/files/AFS%20P%C5%99%C3%ADru%C4%8Dka%20pro%20C5%A1koly.pdf>

závěrečném setkání je důraz kladen i na celkové zhodnocení pobytu, osobní reflexi, rozloučení a příprava na ponávratový šok. Obecně mají studenti šanci reflektovat prožívané mezikulturní zkušenosti, sdílet své zážitky se skupinou ostatních studentů či poprosit o radu a konzultovat témata, která aktuální řeší. Hostující rodiny se dozví praktické rady jako například, že je nejvhodnější zapojit studenty do běžných každodenních činností a také k nim přistupovat stejně jako k vlastním dětem, jinak by vlastní děti začaly přirozeně žárlit. Zároveň, že je nutné se studenty o všem otevřeně mluvit a předem si nastavit pravidla, jinak by mohlo dojít k narušení dobrých vztahů a koexistence zapříčiněná odlišnými zvyky a fungováním obou stran. Tématu komunikace budeme věnovat jednu kapitolu práce.

2.2 Semináře

Jednou z dalších aktivit AFS jsou semináře zaměřené na prostředí, ve kterém přicházíme do kontaktu s jinými kulturami a národnostmi. Já osobně jsem se tohoto semináře účastnila. Cílem bylo nastítnit, jak předcházet nedorozuměním a ovládnout zákonitosti interkulturní komunikace. Na začátku kurzu jsme se seznámili se základními modely kultury, a také z čeho pramení kulturní rozdíly. Pokoušeli jsme se odhalit principy interkulturní komunikace tak, abychom byli schopni reflektovat a koordinovat každodenní situace kterých budeme součástí. Nahlédli jsme do modelů kulturních dimenzí odpovídajících kulturám, se kterými se ve své práci či ve svém okolí setkáváme.

V interaktivní části semináře se sdílely zkušenosti ze života či z praxe v multikulturním prostředí, což bylo samo o sobě bohatým zdrojem kulturního učení. Společnost AFS se snaží dělat kulturu hmatatelnou/uchopitelnou a přirovnávat ji k ledovci plujícím v oceánu.⁹ Jinými slovy to, co je vidět nad hladinou je to, co můžeme hodnotit na první pohled, což je jen malá část celku vypovídající o jiné kultuře. Část nebo prvky, které jsou pod hladinou si vůbec neuvědomujeme. Možná tušíme, že pod hladinou se skrývá další část, jak je ale velká a jak hluboko sahá je však našim zrakům skryto. Je důležité si uvědomit, že neviditelných částí kultury existuje mnohem více než těch, které vidíme „nad hladinou“. Vzpomenu si na ledovec zejména když přemýšlím o druhých a hodnotím je. Když vidím jako první to, co je zřejmé – oblečení, projevy chování, jazyk, gesta. Ale co stojí za těmito projevy a čím jsou podepřeny z pouhého pohledu odhadnout nelze. Podobně tomu tak je, když narazí dva ledovce na sebe – nesrazí se jejich vrcholy, které jsou nad hladinou, ale skryté části pod

⁹ AFS [online]. 19.11.2021 dostupné z: <https://www.afs.cz/mezikulturni-vzdelavani/#afs-nav-vyzkum>

ní. Obdobně je to při střetu dvou kultur – pokud dojde ke střetu dvou kultur, je to na úrovni základů kultury, tedy jejich hodnot a norem. Model ledovce se využívá pro vizualizaci toho, proč je někdy obtížné kulturu chápat a vidět.

Dalším zajímavým pojmem, který byl na semináři popisován, je cibule a to, jak může právě cibule představovat kulturu. S cibulí přišlo další přirovnání a uvědomění si faktu, že i když vidíme nejprve jen několik vnějších slupek, tak pokud budeme loupát dál, najdeme mnohem více vrstev kultury, o kterých jsme původně nevěděli. Nebo když si představíme strom, jehož vrchní část (kmen a koruna) představuje viditelné prvky kultury a kořeny, které jsou pod zemí, znázorňují neviditelné části. Kořeny mohou působit nepodstatně, avšak udržují sílu stromu. Strom může růst i v případě porušeného kmene či koruny, jedině ale jsou-li kořeny neporušené.

2.3 Zajímavá fakta o hostitelském programu AFS

- Poprvé proběhl krátký letní program, kdy do Prahy přijelo na 14 dní 6 Američanů.
- Poprvé byl vyslán český student na roční program do anglické části Kanady, další do Finska a Španělska.
- V průměru je každý rok v programu v ČR zahrnuto 64 účastníků z 22 zemí světa
- Každoročně vysílá AFS přes 12 000 mladých mužů a žen na mezikulturní výměny se zapojením více jak 90 zemí a s podporou více než 43 000 dobrovolníků z celého světa.
- Nejčastější zastoupení navštívených kontinentů:
 - Evropa 60%
 - Asie a Oceánie 26%
 - Střední a Jižní Amerika 8%
 - Severní Amerika 6%
- Nejčastější zastoupení zahraničních studentů kontinentů:
 1. Evropa 41%
 2. Asie a Oceánie 34%
 3. Střední a Jižní Amerika 12,5%
 4. Severní Amerika 12,5%¹⁰

¹⁰ AFS [online]. 19.11.2021 dostupné z: <https://www.afs.cz/o-afs/#afs-nav-co-delame>

3. Odlišení nebo pojítka kultur?

Tato kapitola pojednává o odlišných kulturách a předpokladech jejich vzájemné komunikace. Jelikož je vzájemné porozumění lidí hlavním cílem organizace AFS, na jednom ze svých seminářů je představiteli organizace popisována teorie kulturních dimenzí holandského psychologa Geerta Hofstede, která se skládá z pěti dimenzí a obecně rozlišuje členy jedné skupiny či kategorie lidí od jiné. Jinými slovy říká, že národy jsou od sebe navzájem více či méně odlišné a je tak možné je porovnávat s ohledem na různé situace, poměry, role či časovou osu.¹¹

Díky antropologii můžeme pozorovat, jak lidský druh funguje v různých společnostech, oblastech i dějinách. Claude Lévi-Strauss upozorňuje na odlišnosti mezi národy a kulturami. Dává šanci uvědomovat si, jak vzdálené, zejména geograficky, ale samozřejmě nejen geograficky, nám tyto společnosti jsou. Zdůrazňuje nepřehlédnutelnou roli antropologie jako vědy, která má za úkol ukázat, porovnat a pomoci. „Antropologové jsou tu proto, aby dosvědčovali, že způsob, jakým žijeme, a hodnoty, jimž věříme, nejsou jediné možné, že existují i jiné způsoby života a jiné hodnotové systémy, které lidským společenstvím umožňovaly a dosud umožňují dosáhnout štěstí. Antropologie nás tedy vyzývá, abychom krotili své sebezalíbení, respektovali jiné způsoby života a zpochybňovali sami sebe díky pozorování jiných zvyklostí, které nás udivují, šokují či odpuzují.“¹² Nastiňuje dvojí podstatu antropologického uvažování, spočívajícího na jedné straně v tom, že hledíme velice daleko, ke kulturám velmi odlišným od kultury pozorovatele, ale také v tom, že pozorovatel se bude dívat na svou vlastní kulturu z dálky, jako by sám náležel ke kultuře odlišné.

„To, co člověka při pohledu na jiné lidi zaujme, jsou aspekty, jimiž se mu podobají. Lidé zapomínali či dokonce odmítali vidět rozdíly, které jsou při studiu člověka ovšem něčím zásadním.“¹³ Hostující rodiny měly možnost nahlížet na odlišnost kultur během času stráveného se zahraničními studenty. Měli možnost kulturu porovnat, lépe poznat či pochopit, zhodnotit. Sdílet své zvyky, pocity názory a být tak součástí tzv. kontaktní události o které

¹¹ Srov. NOVÝ, Ivan a Sylvia SCHROLL-MACHL. *Spolupráce přes hranice kultur*. Praha: Management Press, 2005, s. 22. ISBN 80-7261-121-6.

¹² LÉVI-STRAUSS, Claude. *Antropologie a problémy moderního světa*. Přeložil Josef FULKA. Praha: Karolinum, 2012. Limes (Karolinum), s. 31. ISBN 978-80-246-2098-5.

¹³ Tamtéž s.16

můžeme hovořit jako o kulturním kontaktu, „kdy vzájemná (dlouhodobá) interakce mezi různými kulturami může vést k akulturaci.“¹⁴

3.1 Akulturace

„Akulturace je sociální proces, který se uskutečňuje ve všech případech, kdy se dostávají do dlouhodobého kontaktu nebo do střetu dvě kultury nebo i několik kultur současně.“¹⁵ Přičemž si menšinová kultura stále zachovává svou vlastní odlišnou kulturu. V soužití studentů z cizích zemí a českých rodin je zjevný obousměrný proces, kdy student v rámci menšinové kultury přijímá prvky většinové kultury z hostující rodiny, a zároveň rodiny často přijímají prvky menšinových kultur od svých studentů. Mnohé rodiny potvrdily, že tuto kulturní výměnu berou za jakýsi obtisk své multikulturní zkušenosti, a sdílí pozitivní pocit z multikulturního soužití.

3.2 Kulturní relativismus

Slovo jedinečnost by mohlo vystihovat obsah této kapitoly, která vypovídá o porozumění všem kulturám jako jedinečným a neopakovatelným. Ruth Benedictová ve své knize *Kulturní vzorce* poukazuje na morální a estetické prvky patřící té oné kultuře a zmiňuje, že porozumět jim můžeme pouze tehdy, když budeme na kulturu nahlížet jako na celek a z hlediska jí samé (tedy vysvětluje tzv. kulturní relativismus). Protipólem kulturního relativismu je etnocentrismus, přístup kriticky hodnotící ostatní kultury pouze dle svých vlastních měřítek.¹⁶ Autorka ve svém díle píše otevřeně o vysoké kultivovanosti dnešních občanů, kteří jsou zcestovalí a hrdí na sebe samé, avšak zatím nechápajíc relativnost zvyků různých kultur. „Člověk moderní doby z této teze udělal nedílnou součást svého myšlení a jednání: mezi „svou“ uzavřenou skupinou na jedné straně – a člověkem stojícím mimo ni na straně druhé.“¹⁷ Tedy jsme ochuzeni o prožitek a benefit ze vztahů s jinými národy, s jinými standardy a při kontaktu s onou jinakostí zůstáváme nedůvěryhodnými partnery. Kultura je popisována jako pojítka mezi lidmi, utvářena tradicemi, obyčejí, zvyky, modely chování,

¹⁴ ČENĚK, Jiří, Josef SMOLÍK a Zdeňka VYKOUKALOVÁ. *Interkulturní psychologie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada), s. 40. ISBN 978-80-247-5414-7.

¹⁵ PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie: [sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů]*. Praha: Portál, 2004. Psychologie (Portál), s. 49. ISBN 80-7178-885-6.

¹⁶ HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Jiří Budka, 1993. Slovník, s. 47. ISBN 80-901549-0-5.

¹⁷ BENEDICT, Ruth. *Kulturní vzorce*. Přeložil Jitka FIALOVÁ. Praha: Argo, 1999. Capricorn, sv. 1, s. 21. ISBN 80-7203-212-7.

normami, zkušenostmi, které jsou sdíleny. Popisem toho, že chování společnosti rovná se chování jedince, jelikož jedno bez druhého nedokáže existovat. A popisem toho, že osoby různě založené mají odlišné životní hodnoty.

3.3 Předsudky a stereotypy

Lidská přizpůsobivost, ale i odlišnost, jinakost. Na tato fakta narážejí všichni zúčastnění mezikulturní výměny, a právě toto propojení, sdílení a vzájemné pochopení je cílem těchto programů. Zároveň je velmi důležité vymanit se z vlivu „stereotypů“ a „předsudků“, které jsou známými pojmy interkulturní psychologie. „Tyto pojmy odrážejí reálnou situaci v lidské společnosti, kde se příslušné jevy vyskytují ve velkém počtu ve vztazích mezi etniky, národy, rasami a kulturami. Stereotypy a předsudky mají stejnou psychologickou podstatu: Jsou to představy, názory a postoje, které určití jednotlivci či skupiny osob zaujímají k jiným skupinám nebo k sobě samým (autostereotypy). Tyto názory a postoje jsou relativně stabilní, jsou přenášeny mezi generacemi a jsou obtížně změnitelné. Stereotypy a předsudky mají silný emocionální náboj, zatímco racionální obsah v nich může být potlačen. Někteří autoři poukazují na to, že nedostatečná objektivní znalost určitého předmětu či skupiny lidí je vynahrazována ve stereotypu či předsudku zevšeobecnujícím názorem či představou přejímanou neověřeně od jiných lidí.“¹⁸ Jinými slovy nás tyto pojmy doprovází jako náš vlastní stín, a to i přesto, že nemají racionální jádro ani opodstatnění v současnosti. Svou silnou strukturu, řekněme až jakousi zakořeněnost, mají díky své dědičné povaze přenášejíc se jako tradice z generace na generaci. Z geografického hlediska můžeme stereotypy a předsudky hodnotit jako celosvětový a všudypřítomný etnický, národní, rasový a náboženský akt, který si však nezaslouží příliš chvály a obdivu, nýbrž notné dávky pozornosti a obezřetnosti. V Psychologickém slovníku se vymezuje „předsudek“ takto: Předsudek - emočně nabitý, kriticky nezhodnocený úsudek a z něj plynoucí postoj, názor přijatý jedincem nebo skupinou.¹⁹

„Vedle předsudků disponujeme rovněž stereotypy. Stereotypizace představuje tendenci připisovat ostatním určité charakteristiky pouze na základě přiřazení dané osoby do určité sociální skupiny. Při stereotypizaci nebereme ohled na to, jaký člověk ve skutečnosti je. Kritéria přiřazení do skupiny mohou být různá: demografická (pohlaví, věk), profesní,

¹⁸ PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie: [sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů]*. Praha: Portál, 2004. Psychologie (Portál), s. 67. ISBN 80-7178-885-6.

¹⁹ HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Jirí Budka, 1993. Slovník, s. 158. ISBN 80-901549-0-5.

kulturní (podle příslušnosti k určité kultuře) apod.“²⁰ Při mezikulturním soužití, a i bezprostředně před ním, je velmi důležité, aby si obě rodiny – jak rodina hostující, tak rodina studenta stereotypizaci a předsudky nevytvářeli, případně pokud se tak již stalo, tak aby se z těchto představ o vlastnostech a charakteru druhých, zkusili vymanit. Neměli bychom opomíjet ani fakt, že síla stereotypů je dvousměrná, tedy i ostatní je mají o nás. Pokud je zde tedy nevyhnutelné stereotypy mít, měly by být v ideálním případě správné, dostatečně zdůvodněné a vysvětlitelné.²¹ Samozřejmě není snadné předsudky změnit, ale právě společné soužití může napomoci vzájemně se lépe poznat a zlomit tak tyto odolné, stabilní nebo až hluboce zaryté názory či přesvědčení. Toto je možné jen za předpokladu vzájemné tolerance, tolerance akceptovat různost a odlišnost. Rodiny potvrdily, že pro odstranění předsudků je multikulturní výměna skvělou příležitostí, hovoříme totiž o praktické, dlouhotrvající zkušenosti, kterou vnímáme nejen skrz teorii, ale i praxi, a tak je v nás samotných stabilněji upevněná.

²⁰ MORGENSTERNOVÁ, Monika a Lenka ŠULOVÁ. *Interkulturní psychologie: rozvoj interkulturní senzitivity*. Praha: Karolinum. 2007, s. 72-73. ISBN 978-80-2461-361-1.

²¹ Srov. KOWALCZYK, Alina, Jan PACHOLSKI. *Stereotype In interkultureller Wahrnehmung*. Nisa: Verlag der Staatlichen Höheren Berufsschule. 2005, s. 65. ISBN 83-60081-07-7.

4. Diverzita

O jinakosti hovoříme jako o fenoménu odlišném od běžně známe normy. Většinou je na jinakost či rozmanitost nahlíženo se subjektivním zabarvením. Slovo rozmanitost, neboli diverzita nás obklopuje doslova na každém kroku. Ať už jsme více či méně citliví a vnímaví jedinci, s jinakostí se setkáváme jak v osobním, tak v pracovním životě a při našem bádání to platí dvojnásob, jelikož máme dvě strany, které stojí diverzitě tváří v tvář a vedou každodenní dialog. V této části se dotkneme samotného pojmu diverzita trochu více zblízka, popíšeme si jeho obecný význam a také úskalí, která s sebou přináší. Zazní i můj osobní pohled na vědomou práci s diverzitou, zejména v rodinném prostředí, jelikož to je hlavní téma této práce.

Není až tak neznámé, že diverzita jako taková má bohužel moc podněcovat k diskriminaci, konfliktům, válkám. Velice důležité je ukázat a uvědomovat si, že to, co je pro někoho a jeho zemi normální/běžné, je pro jiné třeba nepochopitelné/absurdní. Je tedy důležité poukázat na jinakost – tedy jaká je daná kultura a jací lidé v ní žijí. Konflikty jsou stejně jako předsudky a škatulkování přirozeným jevem. Cílem je jej poznat, pochopit a naučit se s nimi pracovat a odbourat je. Existují koncepty, které mají za cíl definitivně se zbavit předsudků tím, že porozumíme sobě, druhým a naší jinakosti.

Když žijeme ve světě, kdy jeden bez druhého nemůžeme existovat, měli bychom být otevření, empatiční, transkulturní. Přes rozdílnosti chtít najít shodu a vidět benefit v různorodosti a barevnosti kultur. „Základním pilířem vědomé práce s diverzitou je antidiskriminační perspektiva. To znamená, že vědomí diverzity je s antidiskriminací neoddělitelně spjato. Toto spojení zde obzvlášť zdůrazňujeme, protože právě v posledních letech bylo stále více projektů a vzdělávacích aktivit označováno pojmy „diverzita“, „diversity“ nebo „rozmanitost“. Často ale tyto záměry postrádají jasnou antidiskriminační perspektivu a hrozí jim nebezpečí, že budou převažující chápání a diskriminační struktury spíše podporovat, než aby je kritizovaly. Pokud (mladým) lidem zprostředkujeme představu pestré, bezstarostné rozmanitosti a nedotkneme se toho, že rozdílnosti jsou doprovázeny škatulkováním a spolu s tím také vyčleňováním a diskriminací, předáváme jim poselství, že žádný zásadní problém neexistuje.“²²

²² WINKELMANN, Anne Sophie. *More than culture: Více než kultura : diverzita v mezinárodní práci s mládeží*. Přeložil Štěpánka PODLEŠÁKOVÁ. Praha: Dům zahraniční spolupráce, 2016, s. 12. ISBN 978-80-88153-24-5.

Během setkání se s jiným - druhým člověkem máme určité pocity a vnímáme různé signály jako je oblečení, mluva, chování, intonace hlasu apod. Z těchto vjemů si jsme schopni poskládat obrázek toho, s jakým člověkem právě mluvíme. K tomuto odhadu nám velkou měrou napomáhá skutečnost, že jsme vyrostli v určitém kulturním a sociálním prostředí, které nám dalo nástroje orientace ve světě a v sociálních vztazích. Co se ale stane, pokud se setkají dva lidé s odlišnými kulturními vzorci chování a jednání, které nejsou podloženy společnou historií, výchovou, socializací, apod.? Velmi často pokračujeme v uplatňování našich naučených postupů a návyků při posuzování jednání a chování druhých (oni ostatně pokračují v tom samém), které ovšem nemusí být platné. Jak je potom možné dojít ke vzájemnému porozumění a pochopení mezi lidmi z jiného kulturního prostředí? Odpovědí je již v úvodu zmiňovaná osvěta, která má předcházet xenofobii (strachu z cizího) a rasismu. V rovině školní docházky má naučit děti přijímat své spolužáky takové, jací jsou, a nevidět problémy v odlišnosti.²³

Doporučením či jakýmsi návodem nasdíleným i od samotných hostitelských rodin je empatie, trpělivost (někdy je obtížné pochopit danou věc napoprvé, je tedy třeba ukázat či vysvětlit danou věc znovu), zúčastněné pozorování (vidíte, že se zahraniční student ostýchá dávat své prádlo prát s společně s prádlem ostatních členů rodiny), porozumění a ochota (když například rodina vidí, že si student pere prádlo v ruce, bylo by vhodné nabídnout, že mu/jí vysvětlí jak se pouští pračka) a poskytování konstruktivní zpětné vazby (například při nedodržení předem stanovených pravidel, které mají pak za následek vyvolání obav/strachu). V rodinách se tyto otázky ukázaly jako klíčové, nejčastěji se probírající a nejvíce palčivé. Zkušenost a doporučení organizace tedy vždy zdůrazňovala nutnost otevřené komunikace, sdílení očekávání a nastavení pravidel běžného chování a fungování.

²³ Srov. CÍLKOVÁ, Eva a Petra BOREŠOVÁ. *Náměty pro multikulturní výchovu: poznáváme jiné národy*. Praha: Portál, 2007, s. 12. ISBN 978-80-7367-238-6.

5. Představy versus realita

V tomto odstavci si dovolím citovat, jelikož materiály, ze kterých jsem čerpala dokonale popisují realitu takovou, jaká je. „Od doby, kdy se rodina k hostění rozhodla až do momentu, kdy student do České republiky přijíždí, uplyne mnohdy několik měsíců. V průběhu této doby se postupně utváří očekávání a představy, jaký student asi bude, jaké zážitky rodinu čekají a co hostitelská zkušenost může přinést. Těmi stejnými myšlenkami se zabývá také student před svým příjezdem, neboť to, jakým způsobem bude probíhat jeho život v hostitelské rodině, největší měrou ovlivní jeho celkovou mezikulturní zkušenost. Očekávání studentů a rodin mohou být stejná, podobná, ale také se výrazně lišit.“²⁴ „Když se setkáme s prvky odlišných kultur, můžou nás fascinovat. To, co je v jiných kulturách jiné, odlišné od té naší, můžeme vnímat jako zajímavé a vzrušující. Nadšení pro ostatní kultury můžeme považovat za jednu z nadějí pro klidné soužití v globálním měřítku.“²⁵ Naše nadšení však můžou vystřídat pocity, které nemusí být pokaždé pozitivní. Všechny představy je nutné sdílet, mluvit o nich a případně se na ně aktivně vyptat. AFS radí jak rodinám, tak studentům, aby byli vzájemně otevření a nebáli se mluvit o čemkoli, protože jedině tak se může situace zlepšit a případný problém vyřešit.

„Někdy bývá náraz očekávání na životní realitu velmi obtížný, především v případě, kdy na některé ze stran byla očekávání příliš vysoká. Určitě by ale nesplněná očekávání neměla být důvodem k rychlému ukončení hostitelské zkušenosti, i když i to může nastat. Často se vztah mezi studentem a rodinou vyvíjí postupně, všichni prochází několika fázemi prožívání své zkušenosti, které výrazně ovlivňují aktuální podobu vztahu a mnohdy na počátku největší roli hrají právě čas, trpělivost a otevřenost druhému.“²⁶ Dobrým předpokladem či samotným aktivním přístupem je interkulturalita uplatňovaná při soužití nových členů domácnosti, kdy ani jedna strana nebojuje za svébytnost své vlastní kultury, ale aktivně hledá podobu v kultuře druhé. „Interkulturalita předpokládá nejen život uvnitř určité kultury, která je pro nás určující, ale i schopnost vlastní kulturní prostředí překročit.“²⁷

²⁴ AFS příručka pro školy [online], s. 5, cit. 19.11.2021 dostupné z: <https://www.gymuo.cz/application/files/AFS%20P%C5%99%C3%ADru%C4%8Dka%20pro%20C5%A1koly.pdf>

²⁵ FALTÝN, Jaroslav. *Teoretická východiska multikulturní andragogiky*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství MJF, 2005, s. 19. ISBN 80-86284-50-6.

²⁶ AFS příručka pro školy [online], s. 6, cit. 19.11.2021 dostupné z: <https://www.gymuo.cz/application/files/AFS%20P%C5%99%C3%ADru%C4%8Dka%20pro%20C5%A1koly.pdf>

²⁷ ČERVENKOVÁ, Denisa. *Etika mezikulturního a mezináboženského dialogu*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018, s. 45. ISBN 978-80-246-3911-6.

V multikulturním prostředí, je vedení dialogu, a tedy komunikace středobodem všeho. Stejně tak důležitým pojmem je transkulturalita. Abychom byli rovní, nesmíme opomenout přiblížení významu slova transkulturní. Toto v češtině nepříliš zavedené přídavné jméno popisuje Zdenka Sokolíčková jako „navzdory kulturním odlišnostem vlastní, inherentní“²⁸. Abychom byli transkulturní je nutné kulturní odlišnosti nejen respektovat, ale současně je překročit. Při transkulturní aktivitě přemýšlíme o odlišnostech a jejich příčinách. Klademe důraz na jednotlivce a jeho zkušenosti a individualitu, jež je formována prostředím, ve kterém žije. Mohou se projevit zkušenosti jednotlivce a jeho kultury/zvyků s kulturami druhých – je možné pozorovat onen kulturní rozdíl, jiné vzorce a prvky chování. Může dojít k uvědomění si vlastní identity a její vývoj/změna. Můžeme ale také při střetu s jinou kulturou narazit na konflikt, diskriminaci, soudy i odsuzování a jiné reakce.

²⁸ SOKOLÍČKOVÁ, Zdenka. Výzvy pro transkulturní komunikaci. Ostrava: Moravapress, 2014, s. 11. ISBN 978-80-87853-22-1.

6. Transkulturní komunikace

Rovnost a svoboda jsou základní předpoklady transkulturní komunikace. Transkulturní komunikace zkoumá, hledá, zajímá se. Musíme se zajímat, abychom porozuměli. Transkulturalitou je dialog navzdory kultuře, tedy dialog, který překračuje hranice etnicity, náboženství, rasy či pohlaví nebo společenských tříd. „Potřeba nenásilného transkulturního dialogu je čím dál naléhavější“²⁹ říká Zdenka Sokolíčková. „Transkulturní dialog je takový, který je poučený o kulturní nesejnosti, reflektuje ji a apriori neodmítá kulturně nepřibuzné postoje a myšlenky.“³⁰ Abychom mohli vést transkulturní dialog, je třeba nemlčet, pozdržet soud o pravdě, být zdrženliví při porovnávání kvantity a kvality utrpení, číst dějiny z perspektivy oběti. Nezapomenout na nepřijatelnost volby mezi dvěma (či více) formami násilí, nepřijatelnost principu kolektivní viny a politické relevance dialogu.³¹

Již z historického pohledu člověk vždy žil v určitém seskupení lidí, kteří spolu museli komunikovat, jít si vzájemně vstříc. Ne jinak je tomu při multikulturním soužití zahraničních studentů a českých rodin. Při tomto rodinném soužití je komunikace středobodem všeho. Účastníci spolu musí komunikovat pravidelně a vzájemně empaticky naslouchat. Pojdme si tedy náš pojem rozklíčovat. Slovo komunikace znamená sdílet, radit se (z latinského slova *communicare*). Slovo *communicare* bylo odvozeno od slova *communis* tedy společný či spojení. Komunikace je považována za předpoklad společného soužití a prostředek utváření společnosti. Jinak řečeno právě komunikace nás spojuje. Komunikace může probíhat, jak tváří v tvář, bezprostředně, tak i na „dálku“ (dopisy, e-maily, vzkazy). Komunikace zahrnuje verbální (slovní) i neverbální (mluva těla) složku a může se týkat i věcí vzdálených prostorově a neexistujících (pouze naše fantazie). Komunikace má několik druhů, typů a zásad. Nejčastějším problémem, na který při komunikaci narážíme je, že komunikovat zapomínáme, anebo nekomunikujeme správně případně dostatečně.³²

²⁹ SOKOLÍČKOVÁ, Zdenka. Výzvy pro transkulturní komunikaci. Ostrava: Moravapress, 2014, s. 9. ISBN 978-80-87853-22-1.

³⁰ Tamtéž, s.64

³¹ Srov. Tamtéž, s.59

³² WIKIPEDIE *Komunikace* [online]. 28.11.2021 dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Komunikace>

Vedle komunikace by bylo záhodno přiblížit si také význam termínu kultura a transkulturalita. Kulturou určitého společenství se dle Jana Průchy míní jeho zvyklosti, symboly, způsoby komunikace a společenské rituály, sdílené hodnotové systémy, předávané zkušenosti.³³ Dle Františka Burdy můžeme kulturu do jisté míry rozumět jako „prodloužené formě řeči, nebo jako komunikujícímu symbolickému systému“.³⁴ Transkulturalitu můžeme chápat jako proces přesahování, prolínání a také porovnávání se, vidění sebe v druhém a podobně. Shrneme-li jednotlivé definice, můžeme říci, že transkulturní komunikace vybízí k vedení dialogu. Transkulturní komunikace je porozumění člověku a vzájemnost. TK má podstatně usmířující povahu, aniž by k usmíření potřebovala zástupnou oběť.³⁵

³³ PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele. 2.*, aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Triton, 2011, s. 34. ISBN 978-80-7387-502-2.

³⁴ BURDA, František. *Za hranice kultur: transkulturní perspektiva*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016, s. 24. ISBN 978-80-7325-402-5.

³⁵ Tamtéž, s. 61

7. Porozumění versus konflikt

Při rozhovorech jsem často slýchala, jak je důležitá je kromě již zmíněné komunikace také ochota porozumět. Protože porozumět znamená pochopit. Opravdového porozumění můžeme dosáhnout tehdy, když posloucháme, zajímáme se a klademe otázky. Abychom druhému porozuměli, nepotřebujeme mít stejnou zkušenost, potřebujeme chtít pochopit, jak přemýšlí a proč dělá to, co dělá. Zároveň se ale v dnešním světě (a i při naší mezikulturní výměně) potýkáme se společenskými, morálními a náboženskými střety/konflikty kultur. A právě kultura, z níž pocházíme ovlivňuje i to, co považujeme za dané, za něco, co je (pro nás) jasné. A naše kulturní zázemí ovlivňuje i to, jak chápeme konkrétní situace, jak rozumíme jednotlivým gestům, způsobu řeči atd. Erin Meyer popisuje ve své knize *Kulturní mapa* (v originále *The Culture Map*) jak je interpretace důležitá a jak může být v každé kultuře a zemi rozdílná. Erin zmiňuje například jak se během svých studentských let naučila jedno hodnotné tradiční americké pravidlo pro úspěšné předání silného poselství publiku: „Řekněte jim, co jim řeknete a pak jim řekněte, co jste jim řekli.“³⁶ Někdy je i zdánlivě jednoduchá věta či myšlenka pro druhé složitě pochopitelná, a důvodů proč tomu tak je může být mnoho. Proto je pro správné pochopení a předejití nedorozumění důležité správně vysvětlit myšlenku a ujistit se, že to druhá strana pochopila přesně tak, jak jsme zamýšleli.

Konfliktní situace jsou něco, s čím je třeba během hostitelské zkušenosti počítat. Svou roli v tomto ohledu hraje odlišné kulturní zázemí, zvyky a tradice, různé chápání pozorovaného chování a mnoho dalších faktorů. Některým z nich lze úspěšně předcházet, pokud si je včas uvědomíme a se studentem si tyto otázky vyjasníme. Hostitelská zkušenost je nejen možností poznat zblízka odlišnou kulturu a nechat se inspirovat a obohatit, ale i cestou sebepoznání a nahlédnutí na fungování rodiny z jiného úhlu pohledu. Konflikt nemusí být vnímán negativně, ale jako cesta k prohloubení porozumění. Zejména z počátku mohou konflikty pramenit z rozdílných očekávání, která má od programu student a která mají hostitelské rodiny. Jak příliš vysoká, tak příliš nízká očekávání mohou být ve vzájemném sžívání se na obtíž. Být si svých reálných očekávání (těch viditelných, i těch skrytých) vědom, znamená první krok k tomu, aby se rodině a studentovi podařilo najít kompromis mezi vzájemným očekáváním a realitou. Svou roli hrají také hodnoty, které rodina zastává, pravidla vzájemného chování, která jsou respektována a která nemusí být studentovi z počátku jasná. Z jejich narušení může pramenit nejistota a mnohé otázky: Je to takto správně? Jsme my ti

³⁶ MEYER, Erin. *The Culture Map*. New York: Public Affairs. 2017 s. 35. ISBN 978-1-61039-276-1

zvláštní, kteří by se měli změnit? Měl by se změnit student? Předtím, než nejistota přeroste v konflikt, je vždy důležité si uvědomit jaké hodnoty jsou pro rodinu důležité? V čem se rodina může změnit a v čem by se mohl změnit student? A v čem se v žádném případě rodina měnit nemůže/nehce, a potřebujeme tedy od studenta, aby se přizpůsobil?

„V našem případě má teorie a praxe transkulturní komunikace smysl tehdy, pomáhá-li nám lépe poznat a mít rád konkrétního člověka, pomáhá-li nám mu lépe porozumět, přijmout ho bez toho, aby se stal zajatcem našich představ, předsudků a pocitů.“³⁷ Organizace AFS se snaží hostující rodiny i studenty na neporozumění či konfliktní situace připravit předem. Vyzývá obě strany, aby si předem nebo na začátku společného fungování zodpověděly otázky, které si poté nasdílí, porovnájí a budou vědět kde se jejich pocity a názory potkávají a kde naopak rozcházejí. Souhrn otázek naleznete v příloze A. Během multikulturního soužití se jak rodina, tak hostující student chtě nechtě podotýkají s řadou různých situací, a ne všechny jsou oběma stranám vždy komfortní. Závěr každého sporu či dialogu by měl v ideálním případě vyústit v dohodu neboli vítězství na obou stranách. Velkým problémem by byla možná obranná reakce - vyhnout se konfliktu, a tedy i samotné komunikaci, což několik rodin při rozhovorech potvrdilo jako něco, s čím se i oni v domácím soužití se se studenty setkali. Návodem, jak s tímto pracovat je najít si prostor a čas prodiskutovat, vysvětlit vzniklé situace a dojít ke společnému řešení, které bude uspokojivé pro obě strany.

Bezesporu má v konfliktních situacích velkou váhu to, jací jsme lidé, a s jakým záměrem jednáme. Protože navzdory vší různosti žijeme snad skoro všichni s pocitem, že za různorodostí názorů a postojů je něco, co my lidé všichni sdílíme. Věříme, že víme, co to je dobrý člověk.³⁸ A tak stejně jako AFS a její členové, dobrovolníci, hostující rodiny a multikulturně smýšlející jedinci věřím, že šířením dobra a pozitivního záměru dosáhneme míru nebo při nejmenším nejlepšímu porozumění a propojení.

³⁷ BURDA, František. *Za hranice kultur: transkulturní perspektiva*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016, s. 184. ISBN 978-80-7325-402-5.

³⁸ Srov. KOHÁK, Erazim. *Svoboda, svědomí, soužití: kapitoly z mezilidské etiky*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, s. 56. ISBN 80-86429-35-0.

8. Úloha rodiny v socializaci jedince

Socializace je proces, při kterém se jedinec začleňuje do společnosti a stává se kulturní bytostí. Osvojuje si hodnoty, normy, chování společnosti a učí se sociálním rolím. Socializace je proces vyrůstání a odrůstání ze sebe a od sebe sama, jehož vedlejším účinkem je ztráta psychické celistvosti a pocit odcizení, který je podle mého názoru patrně univerzální.³⁹ Procesem socializace si prochází všichni studenti mezikulturní výměny. Jako noví členové české rodiny poznávají sebe sama v jiném prostředí a nových situacích. Zvykají si na nové prostředí, nastavení i běžné rutiny. Rodina je jim po celou dobu oporou, a to jak rodina opravdová, tak rodina dočasná - česká, proto je rodina klíčovým prostředím v socializaci jedince.

8.1 Rodina

Jakou úlohu hraje v naší mezikulturní výměně rodina si prozradíme na následujících řádcích. Z většiny rozhovorů vzešlo, že společné soužití zahraničního studenta a české rodiny napodobilo fungování i cítění opravdového rodinného svazku. Rodiče ke studentům přistupovali stejně jako k vlastním dětem a studenti se rodičům otevřeli skoro jako k vlastním rodičům. V některých případech byly děti k novým rodičům dokonce otevřenější nežli k vlastním, a nestyděly se sdílet své pocity. Rodina a její fungování hraje klíčovou roli celé výměny a nyní si proto poodkryjeme více.

Za první socializační faktor považujeme rodinu, tedy nejbližší (primární) okolí. Stejně tak je jedinec ovlivněn prostředím sekundárním, tedy prostředím školek, škol a kamarádů. Rodinu můžeme označit jako přirozené prostředí, do něhož se člověk rodí, aniž si mohl vybrat jiné. Z tohoto prostředí pak přejímá to, co mu bylo připraveno rodiči. Rodinné prostředí je ideálním místem pro příznivý rozvoj dětí, pro prožívání pocitů přátelství, sympatie, lásky, bezpečí. Je to především sociální prostředí plné důvěrných vztahů lidí, kteří jsou si nejbližší. „Příbuzenství bylo zřejmě první věcí, se kterou jsem se v životě setkal, i když jsem si to po otcově a matčině konsubstanciálním přispění v útěšných vlnách plodové vody ještě zdaleka neuvědomoval. Nemohl jsem také tehdy ani tušit, že venku spolu s postupujícími znaky matčiny gravidity již probíhá interpretace tohoto jejich plodného reprodukčního aktu

³⁹ Srov. MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Vyd. 2. Přeložil Hana ČERVINKOVÁ. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2004. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), s. 49. ISBN 80-86429-25-3.

způsobem, v jehož důsledku budu porodem vržen nejen do souřadnic fyzického světa, ale také do sítě velmi zajímavých sociálních vztahů: lidé, se kterými jsme se do té doby nikdy nesetkal a kteří pro mne byli zcela neznámí, a pro které jsem byl neznámý i já, čekali v tomto světě již připraveni jako moji příbuzní. Od tohoto okamžiku jsem se s příbuznými – svými i jiných lidí – nepřestal potkávat.“⁴⁰

Rodina jako celek má svá vnitřní pravidla soužití, skupinové normy, které vyjadřují její vztah k jiným skupinám a hodnotám. Vlivem médií úloha rodiny slábne a důsledky uvedeného oslabení mohou být velmi nebezpečné. Právě v médiích jsou často prezentovány jiné hodnoty a normy chování a výrazně tak nabourávají působení rodiny. Podobně může působit i skupina vrstevníků, která může mít na řadu dětí výraznější vliv než jejich rodina. V dalším období pak hraje důležitou roli především škola a neformální skupiny. K problémům dochází, když je působení školy v protikladu k působení rodiny. Významné je i působení náboženských, politických a morálních systému na život jednotlivce. Člověk jakožto sociální bytost je utvářen začleňováním do kultury určitého lidského společenství, do mezilidských vztahů a společenských činností. Dle Lacroix se rodina jeví jako zdroj a původ otevřenosti vůči druhému.⁴¹ V tomto ohledu má mezikulturní soužití velký přínos a může pozitivně ovlivnit budoucí chování a přístup těch, kteří byli do mezikulturního programu zapojeni – tedy jak studenti, tak rodina.

8.1.1 Socializace v rodině

První období socializace probíhá právě v rodině, která zásadně formuje strukturu osobnosti člověka. Rodina mu dává určitý hodnotový základ, učí jej, co je a není vhodné, jak se chovat ve společnosti, vštěpuje mu základní vzorce chování. „Rodina je uměleckým dílem, které se neustále vyvíjí a proměňuje. Je místem, kde se rodí a utváří mezilidské vztahy. Rodina je kolébkou tvořivosti. Dítě, které vyrůstá v tvůrčím prostředí získává zajímavé podněty, jež mohou zásadně ovlivnit jeho další vývoj.“⁴² Vše, co člověka potkalo a potkává ho utváří – chce-li žít ve společnosti, a být jejím platným členem – musí respektovat její

⁴⁰ SKUPNIK, Jaroslav. *Antropologie příbuzenství: příbuzenství, manželství a rodina v kulturněantropologické perspektivě*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), s. 9.

⁴¹ Srov. LACROIX, Jean. *Smysl člověka*. Praha: Vyšehrad, 1970, s. 85. ISBN 33-283-70.

⁴² SCHAEFFER, Edith. *Co je rodina?*. Přeložil Eva HOZNAUEROVÁ. Praha: Návrat domů, 1995, s. 186. ISBN 80-85495-41-4.

pravidla. Člověk – rodič je socializován a současně socializuje své dítě, je třeba mít toto na paměti a neopomíjet to. Stejně tak je toto uplatňované v případě hostitelského programu.

8.1.2 Osobnost dítěte a prostředí, které ho ovlivňuje

Naše téma pojednává o dětech, o studentech středních škol, kteří jsou na rok, či několik měsíců odtrženi od domácího prostředí a doslova přemístěni do neznáma. Do jiné země, jiného společenství, do jiné rodiny, kam si přináší sami sebe, svoje vrozené vlastnosti, naučené vzorce chování a zvyklosti. Mimo to jsou tyto děti v tomto novém prostředí v době, která je pro ně velmi citlivá a křehká. Tématem je tedy i to, jaké osobnosti přijdou do rodiny a jaký si nesou základ. Osobnost dítěte je určována nejen geny, ale i náhodnými situacemi, které ho potkávají nebo kterých je svědkem. Je to například hádka rodičů, styl mluvy rodiny, způsob chování se rodičů k sobě navzájem, případně k sourozencům, či blízkému okolí. Také praktikované výchovné působení jako jsou příkazy, zákazy, odměny, pochvaly atd. Důležitou roli hraje i to, jaký pohled na svět mají rodiče studentů a jaké rodinné prostředí vytvořili svým dětem.

„Výchova a kulturní prostředí mají velký vliv na posilování specifických schopností.“⁴³ Rodinné prostředí je takové prostředí, kde získáváme základní zkušenosti ve styku s lidmi. Rodina značí základní kámen sociálního života, je zdrojem uspokojení lidských potřeb (pocit bezpečí, láska, teplo, dobro). Stejně tak přináší první omezování jedince. Může být zdrojem zanedbání, narušení vývoje schopností, charakteru celé osobnosti. Rodina může vývoj dítěte příznivě stimulovat, ale také brzdit. Prostor je důležité. Nejdůležitější jsou však osobnosti rodičů. Rodiče jsou hlavní determinující složka v procesu socializace dítěte. Společnost jako taková dítěti sice vytváří vnější podmínky vývoje, ale nemůže dítě vychovávat, či jinak přímo ovlivnit. Na výchově a na socializaci dítěte se vždy podílí konkrétní člověk. Většinou to jsou rodiče. Pokud dítě rodiče z nějakého důvodu nemá, je to příbuzný či člověk, který je společností určen. Rodiče, v ideálním případě matka i otec, jsou ti, kteří mají své dítě připravit na život ve společnosti, ve které již oni sami žijí. Dát mu vše potřebné proto, aby dokázalo vycházet dobře se svým okolím, aby uznalo autoritu, aby se chopilo svých budoucích sociálních rolí s úspěchem, a aby si jednoho dne dokázalo najít zaměstnání, založit rodinu a vychovat své vlastní děti. I z tohoto pohledu jsou čeští rodiče pro zahraniční studenty velmi důležití, a některé situace tak citlivé a mající tak silný dopad a

⁴³ MORGENSTERNOVÁ, Monika a Lenka ŠULOVÁ. *Interkulturní psychologie: rozvoj interkulturní senzitivity*. Praha: Karolinum. 2007, s. 95. ISBN 978-80-2461-361-1.

význam. Viděla jsem toto na vlastní oči a pocítila na vlastní kůži, když jsem dělala rozhovor s rodinou z Turnova a student z Maďarska byl v tu chvíli u nich na pravidelné návštěvě. Prostředí jejich domu bylo pro něj, soudě zejména z jeho pohybů, přístupu a gest naprosto přirozené, známé. Pocitově zde vládla velmi uvolněná, klidná a domácí atmosféra, tak jako by se jednalo o klasickou, řekněme pokrevní, rodinu. A to byl v mých očích skvělý pocit vzájemného uvědomění si sebe sama a přijetí sebe navzájem.

9. Adaptační proces a kulturní šok

Během programu každý student v novém kulturním prostředí prochází několika fázemi adaptace. „Pro adaptaci je ústřední empatie, schopnost zažít situaci odlišné od té, kterou představuje vlastní kulturní původ. Jde o pokus porozumět druhému prostřednictvím přijetí jeho perspektivy.“⁴⁴ Na následujících řádcích si budeme popisovat jakými fázemi prochází studenti i hostující rodiny v průběhu mezikulturní zkušenosti a budeme tedy hovořit o tzv. kulturním šoku během adaptace. Ke kulturnímu šoku dochází, protože je náš „mentální software“ při pobytu v cizí zemi vyresetován skoro na úplný základ. My se tak dostáváme na začátek cesty učení, osvojování a poznávání těch nezákladnějších věcí. Což s sebou často nese nepříjemné pocity psychického, ale i fyzického rázu.⁴⁵ Každá fáze kulturního šoku vyžaduje trochu odlišné potřeby a chování, které jsou v textu popsány. „Kulturní šok může způsobit řada činitelů, kterým jedinec při kontaktu s novou kulturou čelí. Míra symptomů a reakcí se odvíjí od každého účastníka individuálně s ohledem na jeho předešlou zkušenost s jinými kulturami a také schopnost adaptace, osobní citlivost a emocionální vyrovnanost.“⁴⁶

9.1 Fáze 1. – Nadšení neboli líbáňky

Pro obě zúčastněné strany je vše nové, lákavé, zajímavé. Každý se snaží ukázat své nejlepší stránky, vyzdvihnout kvality. Pro studenta se v nové zemi většinou jeví vše skvělé a plné dobrodružství. Sblížení a konverzace je spíše povrchnější a obecnější, nehovoří se o citlivých tématech. Rodina i student si všimají zejména na první pohled viditelných znaků kultury. Ze začátku může student působit odtažitě, jelikož vstřebává nové poznatky a může být z nového prostředí unavený. Tato fáze může zpravidla trvat první měsíc pobytu v nové rodině, ale samozřejmě je to čistě orientační údaj, průběh všech fází je závislý na každém jedinci a může se lišit. I v této většinově pozitivní fázi se může dostavit smutek a stesk po domově – několik rodin toto během rozhovorů potvrdilo.⁴⁷

⁴⁴ GILLERT, Arne. *T-Kit - Interkulturní učení*. Přeložil Ludmila POCOVÁ. Praha: Dům zahraniční spolupráce, 2014. T-Kit, s. 30. ISBN 978-80-87335-70-3.

⁴⁵ HOFSTEDE, Geert, Gert Jan HOFSTEDE a Michael MINKOV. *Cultures and Organizations Software of the mind: Intercultural Cooperation and Its Importance for Survival*. New York: Mc Graw Hill, 2010, s. 384. ISBN 978-0-07-177015-6.

⁴⁶ AFS příručka pro hostitelské rodiny [online], s. 7, cit. 19.11.2021 dostupné z: <https://d22dvihj4pfop3.cloudfront.net/wp-content/uploads/sites/84/2017/08/07181955/Prirucka-pro-hostitelske-rodiny.pdf>

⁴⁷ Srov. Tamtéž

9.2 Fáze 2. – Frustrace aneb kulturní šok

Tato fáze může nastat klidně ihned po příjezdu studenta do nové země, a tedy při prvním styku s novou kulturou, nebo až po nějaké době, což bývá častější. Student (a i rodina) si začíná uvědomovat realitu, uvědomění si skutečné podoby věcí je jakési vystřízlivění z předchozí „zamilované“ fáze. Nastupuje frustrace z neporozumění, kritizování a odsuzování – protože vše, co je děláno jinak, než jak je dotyčný zvyklý je děláno špatně. Mohou to být maličkosti, které zasaženého doslova iritují. Tendence ke kritice a odsuzování je v této fázi naprosto obvyklá a běžná. Tato fáze může být spojena také s prvním vážnějším steskem po domově, ze strany rodiny pak se zklamáním z dosavadního průběhu a rozčarováním. Dalším projevem může být také stres, napětí, strach nebo dokonce paranoia.

Organizace AFS oběma stranám při přípravných i pravidelných setkáváních radí nadále jasně dávat najevo stanovená pravidla a hranice chování, nebát se si důležité otázky znovu a znovu vyjasňovat, aby byly správně pochopeny na obou stranách. Důležité je vzájemně komunikovat, udržovat respekt a nevyhýbat se jeden druhému. Kulturní šok je fáze popisující pocity dezorientace a stresu pociťovaná při vstupu do neznámého kulturního prostředí. Kulturní šok je způsoben nečekanými nebo překvapujícími zjištěními vyvolanými kontaktem s novou, neznámou kulturou.⁴⁸

⁴⁸ Srov. IVANOVÁ, Kateřina, Lenka ŠPIRUDOVÁ a Jana KUTNOHORSKÁ. *Multikulturní ošetřovatelství I*. Praha: Grada, 2005. Sestra (Grada), s. 30. ISBN 80-247-1212-1.

9.3 Fáze 3. – Přizpůsobení

V této fázi se jedinec přizpůsobuje, tedy integruje, do nové kultury. Už se lépe orientuje v novém prostředí, chápe místní zvyklosti, učí se jazyk. Situace je lepší, jedinec ví jak se chovat, pociťuje větší jistotu, avšak může nastat i návrat negativních pocitů. Z rozhovorů jsem pochopila, že studenti si většinou zvyknou na nové prostředí poměrně rychle a přizpůsobení jim nečiní velký problém. Příkladem a potvrzením pro mne byl fakt, že je naše země poměrně dosti svobodná a lidé, ať už místní či cizí, se tu cítí obecně velmi pohodlně. Při rozhovorech jsem se ptala na příklady toho, co se studentům v ČR vyhovuje více oproti jejich rodné zemi. Byly to často Vánoce anebo také způsob výuky ve škole či fakt, že se může při výuce pít a například v Maďarsku je toto nepřipustné.

9.4 Fáze 4. – Sžití

Jedná se o pochopení, akceptování a tedy pohodlné působení uvnitř nové kultury. Jinými slovy je hostitelská rodina a „její“ kultura pro studenta důležitá a mající pro něj hodnotu. Zároveň si chce uchovat kulturu vlastní.⁴⁹ Zahraniční studenti se s českou kulturou a zvyky v určitých případech sžijí natolik, že se do ČR pravidelně vrací, nebo se sem dokonce přestěhují. Většinou je to za účelem studia VŠ v našem hlavním městě. Život tady pak doprovází zpravidla velmi dobrá úroveň češtiny, spousta přátel a místní rodina, která zůstává v kontaktu i po proběhlé výměně.

⁴⁹ Srov. MORGENSTERNOVÁ, Monika a Lenka ŠULOVÁ. *Interkulturní psychologie: rozvoj interkulturní senzitivity*. Praha: Karolinum. 2007, s. 92. ISBN 978-80-2461-361-1.

10. Přínos a podrobnosti mezikulturní výměny

Z dotazníkového šetření, rozhovorů a studia dostupných materiálů vzešlo, že mezi hlavní přínosy programů AFS patří rozvoj a změna osobnostních dovedností/znalostí a mezilidských vztahů, mezikulturní vzdělání a citlivost. Bezpochyby také mezinárodní povědomí a dovednost být si vědom svých vlastních hodnot a umění definovat vlastní postoje. Obecně se účastníci mezikulturních výměn naučí více samostatnosti, přijímají odpovědnost za sebe sama, dokáží kriticky myslet a jednat, orientují se na nemateriální hodnoty a ovládají další cizí jazyk. Co se mezilidských vztahů týče, hmatatelný je rozvoj empatie, flexibility, adaptability a sebedůvěry. Přirozeně se buduje pozitivní postoj k lidské odlišnosti a bezproblémová komunikace s lidmi z jiných kultur. Porozumění odlišným kulturám (fungování odlišných společností, nový pohled na svět) a realistické hodnocení vlastní kultury. Globálně můžeme hovořit o poznání, rozšíření obzorů, mezinárodním povědomí (úcta, zájem o mezinárodní dění), zapojení a zájem o celosvětové problémy, poznání, že rozhodnutí jednotlivce má efekt na širší okolí.

Šetření bylo zacíleno na rodiny, které ve svých domovech přivítaly zahraniční studenty po většinou již po několikáté, ale také jsem do výzkumu zahrnula rodinu, která byla v programu poprvé. Měla jsem tak možnost pozorovat a porovnat rozdíly ve vnímání a zhodnocení mezikulturního soužití, potažmo následný efekt této zkušenosti. Ve výzkumu jsem se zaměřila na osm případů hostění zahraničních studentů v českých rodinách. Dotazované rodiny se vzájemně díky organizaci AFS znají, a tak mne přijaly s otevřenou náručí, a navíc daly možnost nahlédnout pod pokličku některým aktivitám organizace a aktivně se zapojit, díky čemuž byla atmosféra dotazování přirozená a uvolněná.

Výzkum probíhal v době, kdy se v naší zemi, stejně jako v celém světě vyskytovala infekční nemoc Covid-19. Tedy v době, kdy byl fyzický kontakt s druhými lidmi nahrazen online prostředím, v zemi vládl strach, panika a neurčité vyhlídky na budoucnost. S ohledem na zmíněnou situaci probíhal můj výzkum jak offline, tak online. Abych mohla výzkum provádět při osobním setkání a čerpat tak i neverbální gesta, pocity respondenta a mít ucelené zúčastněné pozorování, některé rozhovory jsem odložila. Možnost vidět se s rodinami osobně a provést šetření se naskytl buď při neformálním setkání organizovaném dobrovolníky AFS, či při neformálním setkání mimo skupinu. Prostředí bylo buď přímo doma u rodin, nebo na neutrální půdě, a také online, přes aplikaci Teams⁵⁰ s přenosem zvuku i obrazu.

⁵⁰ *Wikipedia* [online]. 27.11.2021 dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Microsoft_Teams

Respondenty byli vždy rodiče hostující rodiny a ve všech případech se ujaly hlavního slova maminky. Někdy do rozhovorů vstupovaly i děti, které mohly přispět svým úhlem pohledu, jakožto „sourozence“. Rodiny zapojené do výzkumu byly úplné, měly podobný počet členů – rodiče, tedy maminka a tatínek, jedno nebo dvě děti. Jak bylo již zmíněno v předchozích odstavcích, většinou se jednalo o rodiny, které měly s hoštěním již zkušenost, a to v šesti případech z celkových osmi. Tedy zbývající dvě rodiny měly s hoštěním zkušenost poprvé. Rozdíl ve výpovědi rodin s násobnou zkušeností byl v tom, že o pocitech a zkušenostech hovořili její členové barvitěji, jejich výklad na mne působil procítěněji – bylo znát, že tato zkušenost tvoří několik let jejich života. Rodiny, které ve svých domovech hostily studenty vícekrát své zkušenosti a pocity přirozeně porovnávaly. Porovnání v těchto případech však nebylo ve smyslu „lepší/horší“, ale v pojetí „jaké různé anebo i stejné zkušenosti jsme my všichni členové domácnosti díky jednotlivým studentům získali“?

Všechny dotazované rodiny se pro tuto zkušenost rozhodly dobrovolně, bez jakéhokoli příjmu (jedná se o dobrovolnickou činnost) a s vidinou pomoci poznat více druhé i sebe. Ve výpovědích i v emocích pozorovaných při rozhovorech byla cítit pozitivní energie, radost a spokojenost. Když byla zmíněna zkušenost, která nebyla pro jednu či druhou zúčastněnou stranu nejsnazší, i tak byla sdílena v duchu hodnotné zkušenosti, což bylo příjemným zjištěním pro mne, jakožto pro výzkumníka.

11. Metodologie

V případě této práce hovoříme o kvalitativní metodologii zkoumání. Metodou, tedy nástrojem, pro získání poznatků mého zkoumání byl polostrukturovaný rozhovor. Před započítím rozhovorů jsem měla předpřipravené návodné otázky. Tento typ rozhovoru umožňuje tazateli volnost při dotazování a možnost přizpůsobovat či lehce upravovat formulace otázek. Současně udržuje zaměření rozhovoru.⁵¹ Otázky jsem cíleně volila stejné, aby byla možnost pozdějšího porovnání v rámci jednotlivých respondentů. S ohledem na průběh rozhovorů jsem se současně snažila pružně reagovat a výzkumné otázky i výzkum samotný dle potřeby modifikovat. Otázky i odpovědi jsem nahrávala do mobilního telefonu a případné doplňující postřehy jsem zapisovala do poznámkového bloku. Tato dvojí metoda záznamu vzorku mi umožnila připomenout si výpovědi respondentů a zamezit úniku hodnotného materiálu.

Jak jsem uvedla na úplném začátku mé práce, rozhovory probíhaly různě dlouhou dobu od dané mezikulturní zkušenosti, tedy výklad mohl být tímto časovým odstupem zkreslený. Můj postoj byl v průběhu výzkumu otevřený, empatický. Snažila jsem se participantům porozumět, chápat je a jejich zkušenost v jejich sociálním i kulturním kontextu. Celkovému průběhu výzkumu velmi napomohl fakt, že jsem měla možnost implementovat během výzkumu metodu „zúčastněné pozorování“ a být tak rodině pocitově blíže, cítit autentičnost jejich zkušenosti⁵². Při mém zkoumání jsem ctěla anonymitu studentů a ve výzkumu jsem nepracovala s jejich citlivými osobními údaji. Jedinou informací vedoucí ke studentovi byla země původu, pohlaví a věk. Dotazovaní respondenti s výzkumem dobrovolně souhlasili – splnila jsem tedy povinnost mít informovaný souhlas účastníka. Při mém bádání jsem se snažila neopomenout etický kodex vydaný Americkou antropologickou asociací, který ve své práci „Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii“ zmiňuje Martin Soukup.⁵³ Po celou dobu výzkumu, i na úplném začátku jsem se snažila neopomenout také dopady, které může výzkum mít. Mohu potvrdit, že jsou jen a jen pozitivní, a to nejen dle pocitů a výsledků zkoumání, ale také s ohledem na fakt šíření mezikulturní zkušenosti a interakce. Což je, jak již bylo zmíněno v úvodu práce, jedním z cílů organizace AFS.

⁵¹Srov. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2016, s. 174. ISBN 978-80-262-0982-0.

⁵² Srov. SOUKUP, Martin. *Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii*. V Praze: Karolinum, 2014, s.93. ISBN 978-80-246-2567-6.

⁵³ Tamtéž, s.135.

12. Shrnutí dotazníkového šetření

Přítomnost zahraničních studentů měla na členy českých hostičích rodin ve skrze pozitivní dopad – rodinní příslušníci se díky přítomnosti a vlivu zahraničních studentů více socializovali, předtím byli někteří více introvertní. Většina studentů (ne každý, ale většina z nich) se snažili s rodinou trávit čas, což velmi pomohlo ke vzájemné interakci. Obecně se českým rodinám rozšířily obzory a neshledaly v podstatě žádný negativní dopad. Rodina, která byla v programu po několikáté, potvrdila, že u každého studenta si jednotliví členové rodiny vždy našli něco, co je pojilo a vytvořili si tak společné zájmy.

Při dotazování jsem se mimo jiné dozvěděla, že studenti dostávají od organizace AFS učebnici českého jazyka pro první kontakt s českým jazykem, a že studenty z cizích zemí může hostit i rodina, která nemluví anglicky, protože právě i student se naučí česky. Dále jsem se zajímala o to, zda anglicky hovořící rodiny doma mluvily spíše anglicky, nebo zda se snažily podpořit i rozvoj češtiny? Jedna z rodin striktně nastavila, že do Vánoc hovoří v rodině anglicky, ale od nového roku česky. Jiné rodiny jazyky kombinují. Studenti se zpravidla česky naučili velmi rychle a na velmi dobré úrovni. V podstatě všechny rodiny se shodly, že nejtěžší bylo loučení, protože se vybudovaly opravdu silné citové vazby. Rodiny, ve kterých jsem dotazníkové šetření dělala měly z této mezikulturní výměny v podstatě pouze pozitivní zkušenost. Při dotazování se na negativní dopady či pocity nebylo v podstatě o čem psát. Pokud se nějaké negativní pocity objevily, pramenily z běžných strastí, případně z nedorozumění anebo se týkala toho, že bylo třeba lehce poupravit nastavení rodinného soužití, více komunikovat a být více empatičtí. Zajímala jsem se i to, zda se rodina setkala s předsudky z nejbližšího nebo i širšího okolí rodiny, ale naštěstí se taková zpětná vazba k rodinám nedostala.

Tato několikaměsíční až roční zkušenost dala započít až tak silným vazbám, že ve většině případů jsou rodiny se studenty v kontaktu do dnes, jsou součástí velkých událostí, jako svatby a například se často stává, že právě při svatbách vedou syny k oltáři obě maminky. Obecně platí, že po pobytu studenti často tíhnou k té nové zemi, což byla v našem případě Česká republika. Rodiny potvrdily, že studenti po návratu do rodné země zažívají ponávratový šok. Ten se u našich studentů projevil různými způsoby: domovské město bylo v jejich očích najednou zaostalé, v určitých ohledech nenormální, studenti měli pocit, že nebyli pryč rok, ale několik let. Po návratu mezi své vrstevníky cítili, že problémy, které řeší jsou povrchní, nedůležité. Hodnotili a porovnávali systém školství v obou zemích, kdy by jako ideální volili propojení obou systémů. Organizace AFS se snaží pomáhat studentům překonat

ponávratový šok tím, že se snaží udržovat kontakt se studenty, vybízí je ke sdílení zážitků a spolupráci, stejně tak činí studentova česká rodina. Tento úzký kontakt přetrvávající i po návratu vede často k oboustranné výměně – tedy, že se druhá strana rozhodně vycestovat či dobrovolně hostit studenta ze zahraničí.

13. Závěr

Toto téma a zdroj pro mou práci jsem si zvolila zejména proto, že jsem chtěla najít jednotlivá témata související se studovaným oborem transkulturní komunikace v praxi a v reálném životě. V životě, který nás obklopuje, a kde by zároveň člověk opravdu mohl vidět a zhmotnit studované a poznané okruhy. Událost mezikulturní výměny hodnotím jako skvělou příležitost pro poznání studovaných témat a jejich výskyt v praxi a reálném životě. Osvojení si teorie skrze praxi je vždy nejlepší možnost, a ne jinak tomu bylo u mého šetření, i když jsem se zmíněné praxe účastnila pouze z pozice posluchače.

Co se týče závěrečného zhodnocení mezikulturní zkušenosti ze strany rodin, které své domovy a svá srdce na školní rok otevřely středoškolským studentům ze zahraničí, neshledala jsem nic jiného nežli pozitivní reakce. Rodiny, které se otevřely této zkušenosti jsem měla ve svém blízkém okolí. Tušila jsem tedy již na začátku mé práce, že bude toto téma velmi zajímavé a pro mé mezikulturní porozumění prospěšné. Při samotném šetření jsem si prohloubila povědomí o všech aspektech, které ke studovaným tématům patří a měla možnost dozvědět se více o jejich praktických vlivech. Závěrečné shrnutí z mého dotazníkového šetření, a celkově zkoumané mezikulturní výměny, je opravdu velmi pozitivní.

I když s sebou hostitelský program nese určitou dávku obětování se z hlediska času, prostoru a citů, přínosy jsou opravdu značné a všestranně obohacující. Napříč rodinami a jejich členy se nese pocit, že získali syna/dceru a bratra/sestru, dozvěděli se spoustu informací o cizí zemi, tamních zvycích a také viděli spoustu míst v České republice, kam brali studenty na výlety. Každý účastník se mimo jiné dozvěděl hodně sám o sobě i o ostatních členech vlastní rodiny. Zpravidla vedou tyto pozitivní pocity a zkušenosti k rozhodnutí rodin otevřít dveře dalšímu zahraničnímu studentovi a prohlubují zájem o transkulturní témata jako taková.

Seznam použitých zdrojů

AFS. *Mezikulturní programy* [online]. AFS. [Citace 19.11.2021] <https://www.afs.cz/mezikulturni-vzdelavani/#afs-nav-vyzkum>

AFS. *Příručka pro hostitelské rodiny* [online]. AFS. [Citace 19.11.2021] <https://d22dvihj4pfop3.cloudfront.net/wp-content/uploads/sites/84/2017/08/07181955/Prirucka-pro-hostitelske-rodiny.pdf>

AFS. *Příručka pro školy* [online]. AFS. [Citace 19.11.2021] <https://www.gymuo.cz/application/files/AFS%20P%C5%99%C3%ADru%C4%8Dka%20pro%20%C5%A1koly.pdf>

BARŠA, Pavel. *Krize v multikulturalismu: multikulturalismus v krizi: kolektivní monografie*. Ústí nad Orlicí: Oftis ve spolupráci s katedrou kulturních a náboženských studií Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové, 2012. ISBN 978-80-7405-188-3.

BENEDICT, Ruth. *Kulturní vzorce*. Přeložil Jitka FIALOVÁ. Praha: Argo, 1999. Capricorn, sv. 1. ISBN 80-7203-212-7.

BURDA, František. *Za hranice kultur: transkulturní perspektiva*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. ISBN 978-80-7325-402-5.

CÍLKOVÁ, Eva a Petra BOREŠOVÁ. *Náměty pro multikulturní výchovu: poznáváme jiné národy*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-238-6.

Co děláme [online]. AFS. [Citace 19.11.2021] <https://www.afs.cz/o-afs/#afs-nav-co-delame>

ČENĚK, Jiří, Josef SMOLÍK a Zdeňka VYKOUKALOVÁ. *Interkulturní psychologie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 2016. Psyche (Grada). ISBN 978-80-247-5414-7.

ČERVENKOVÁ, Denisa. *Etika mezikulturního a mezináboženského dialogu*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3911-6.

FALTÝN, Jaroslav. *Teoretická východiska multikulturní andragogiky*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství MJF, 2005. ISBN 80-86284-50-6.

GILLERT, Arne. *T-Kit - Interkulturní učení*. Přeložil Ludmila POCOVÁ. Praha: Dům zahraniční spolupráce, 2014. T-Kit. ISBN 978-80-87335-70-3.

HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. Ilustroval Karel NEPRAŠ. Praha: Jiří Budka, 1993. Slovník. ISBN 80-901549-0-5.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*. Praha : Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-0.

Historie AFS [online]. AFS. [Citace 19.11.2021] <https://www.afs.cz/o-afs/history/>

HOFSTEDE, Geert, Gert Jan HOFSTEDE, Michael MINKOV. *Cultures and Organizations Software of the mind: Intercultural Cooperation and Its Importance for Survival*. New York: Mc Graw Hill, 2010. 576 s. 3rd revised and expanded edition. ISBN 978-0-07-177015-6.

Hostitelský program [online]. AFS. [Citace 29.11.2021] <https://www.afs.cz/hostitelsky-program/>

IVANOVÁ, Kateřina, Lenka ŠPIRUDOVÁ a Jana KUTNOHORSKÁ. *Multikulturní ošetřovatelství I*. Praha: Grada, 2005. Sestra (Grada). ISBN 80-247-1212-1.

KOHÁK, Erazim. *Svoboda, svědomí, soužití: kapitoly z mezilidské etiky*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-35-0.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Etnická různorodost jako zdroj konfliktů: grantové vědecké projekty*. V Praze: Oeconomica, 2005. ISBN 80-245-0941-5.

KOWALCZYK, Alina a Jan PACHOLSKI. *Stereotypy z interkulturního hlediska (=Stereotype In interkultureller Wahrnehmung)*. Nisa: Nakladatelství Státní vyšší odborné školy. 2005. ISBN 83-60081-07-7.

LACROIX, Jean. *Smysl člověka*. Praha: Vyšehrad, 1970. ISBN 33-283-70.

LÉVI-STRAUSS, Claude. *Antropologie a problémy moderního světa*. Přeložil Josef FULKA. Praha: Karolinum, 2012. Limes (Karolinum). ISBN 978-80-246-2098-5.

M EYER, Erin. *The Culture Map*. New York: Public Affairs. 2017. 978-1-61039-276-1.

MOREE, Dana, JANSKÁ, Iva, ed. *Než začneme s multikulturní výchovou: od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu*. Praha: Člověk v tísni, 2008. ISBN 978-80-86961-61-3.

MORGENSTERNOVÁ, Monika a Lenka ŠULOVÁ. *Interkulturní psychologie: rozvoj interkulturní senzitivity*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-2461-361-1.

MORVAYOVÁ, Petra a Dana MOREE. *Dvakrát měř, jednou řež: od multikulturní výchovy ke vhledu*. Praha: Člověk v tísni, 2009. ISBN 978-80-86961-86-6.

MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Vyd. 2. Přeložil Hana ČERVINKOVÁ. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2004. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-25-3.

NOVÝ, Ivan a Sylvia SCHROLL-MACHL. *Spolupráce přes hranice kultur*. Praha: Management Press, 2005. ISBN 80-7261-121-6.

O AFS [online]. AFS. [Citace 19.11.2021] <https://www.afs.cz/o-afs/>

PRŮCHA, Jan. *Interkulturní komunikace*. Praha: Grada, 2010. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3069-1.

PRŮCHA, Jan. *Interkulturní psychologie: [sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů]*. Praha: Portál, 2004. Psychologie (Portál). ISBN 80-7178-885-6.

PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Triton, 2011. ISBN 978-80-7387-502-2.

SCHAEFFER, Edith. *Co je rodina?*. Přeložil Eva HOZNAUEROVÁ. Praha: Návrat domů, 1995. ISBN 80-85495-41-4.

SOUKUP, Martin. *Terénní výzkum v sociální a kulturní antropologii*. V Praze: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2567-6.

SKUPNIK, Jaroslav. *Antropologie příbuzenství: příbuzenství, manželství a rodina v kulturněantropologické perspektivě*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. Studijní texty (Sociologické nakladatelství).

SOKOLÍČKOVÁ, Zdenka. *Výzvy pro transkulturní komunikaci*. Ostrava: Moravapress, 2014. ISBN 978-80-87853-22-1.

Wikipedia [online]. *Microsoft Teams*. Wikipedia. [Citace 27.11.2021] https://cs.wikipedia.org/wiki/Microsoft_Teams

WINKELMANN, Anne Sophie. *More than culture: Více než kultura : diverzita v mezinárodní práci s mládeží*. Přeložil Štěpánka PODLEŠÁKOVÁ. Praha: Dům zahraniční spolupráce, 2016. ISBN 978-80-88153-24-5.

Seznam příloh

Příloha A – Otázky pro účastníky mezikulturní výměny

Příloha B – Otázky a odpovědi pro první den v hostitelské rodině

Příloha C – Otázky k rozhovorům

Příloha D – Přepisy rozhovorů

Příloha A - Otázky pro účastníky mezikulturní výměny:

Jaké chování u druhých lidí ve mně vyvolává smutek?

Jakým situacím se v kontaktu s druhými lidmi snažím vyhnout?

Co ve mně vyvolává rozpaky?

Co mě obvykle rozčílí?

Co potřebuji, když jsem smutný/á?

Co potřebuji a jak reaguji, když jsem ve stresu?

V jakých situacích mám tendenci se začít hádat?

Jak reaguji na situace, ve kterých se cítím nejistě?

Co je to nejhorší, co by se mi v rámci hostitelské zkušenosti mohlo stát?

Jaké jsou mé schopnosti/kvality, kterých mohu v těžké situaci využít?

Příloha B – Otázky a odpovědi pro první den v hostitelské rodině

Questions for the first days in your host family

Otázky a odpovědi pro první den v hostitelské rodině

These questions can help you to adapt easier and faster into your new family. Make sure you find time to sit down with your family and talk about these topics during the first days.

(Tyto otázky ti pomůžou začlenit se snadněji a rychleji do tvé nové host. rodiny. Najdi si určitě s rodinou čas a promluvte si všichni o těchto tématech.)

- What do I call you? Mum, Dad or Christian name? *(Jak mám oslovovat členy host. rodiny – mami, tati nebo mám používat křestní jméno?)*
- What am I expected to do daily other than make my bed / keep my room tidy at all times / clean the bathroom spotlessly every time I use it? *(Jak bych se měl podílet na chodu domácnosti kromě toho, že si ustelu postel, uklidím pokoj, uklidím po sobě koupelnu?)*
- What is the procedure about dirty clothes? Where do I keep them until wash day? Should I wash my own clothes? *(Jak mám zacházet se špinavým oblečením? Kam ho mám dávat, než se vypere? Mám si prát sám?)*
- What is the procedure about ironing clothes? May I use the iron when needed? *(Používá se v domácnosti žehlička, můžu ji použít, když bude třeba?)*
- Where can I keep my bathroom accessories? *(Kam si mám uklidit své hygienické potřeby?)*
- When is the best time for me to use the bathroom on weekday mornings? *(Kdy je nejvhodnější použít ve všední den ráno koupelnu?)*
- When is the best time for me to use the bath: morning or evening? *(Je vhodnější používat sprchu ráno nebo večer?)*
- When are the mealtimes? *(V jaký čas rodina obědvá / večeří?)*

- Do I have a permanent job at mealtimes? For example set the table / clear the table / wash up / dry up? (*Je třeba, abych s něčím pomohl před jídlem – prostřel stůl, uklidil stůl po jídle, umyl nádobí, utřel nádobí?*)
- May I help myself to eat and drink (non alcoholic) in moderation at any time or should I ask first? (*Jak mohu nakládat s jídlem v lednici? Můžu jíst a pít, kdykoliv budu mít hlad, chuť anebo se mám nejdříve zeptat?*)
- Do you drink alcohol in your family? If yes, on what occasion? (*Pije se ve vaší rodině alkohol, když ano, při jaké příležitosti?*)
- May I smoke? If yes, where am I allowed to? (*Můžu kouřit? Pokud ano, kde?*)
- Where can I store my suitcases? (*Kam si můžu uklidit kufr?*)
- What time I have to get up on weekday mornings? (*V kolik hodin musím vstávat ráno ve všední den?*)
- What time I am supposed to go to bed on weekdays? (*V kolik hodin bych měl chodit spát ve všední den?*)
- What time should I get up on weekends and holidays? (*V kolik hodin bych měl vstávat o víkendu a svátcích?*)
- Do I have to ask you if I want to go out? (*Musím se ptát o svolení, pokud chci jít ven?*)
- If I want to go out at night, am I allowed and what time I have to be back at home? Can exceptions be made by special arrangement in case of special events? (*Jestliže chci jít večer ven, je to dovoleno a v kolik hodin musím být zpět doma? Můžeme se domluvit na nějakých výjimkách v případě výjimečných akcí?*)
- When are the birthdays of Host Mum, Dad, Brother, Sister? (*Kdy mají členové host. rodiny narozeniny?*)
- When are the “name days” of Host Mum, Dad, Brother, Sister? (*Kdy mají členové host. rodiny svátek?*)
- Can I have friends to stay overnight? (*Můžou u mě zůstat přes noc kamarádi?*)
- Can I invite friends of both sexes around during the day? (*Můžu u mě být přes den na návštěvě kamarád / kamarádka?*)
- What are the rules about local phone calls? Where can I buy a SIM card and mobile phone? Which company is the best one for me (Vodafone, T-mobile, O2)? (*Jak fungují místní telefonní hovory? Kde si můžu koupit místní SIM kartu, případně mobilní telefon? Kterého operátora si mám vybrat?*)
- Can I use the family computer? If yes, how often? Do I have to ask for permission before I turn it on? Can I use skype / icq / msn to be in contact with my family at

home? (*Můžu používat rodinný počítač? Pokud ano, jak často? Musím se dopředu ptát o svolení? Můžu používat skype, icq, msn ke kontaktu se svoji rodinou doma?*)

- What am I expected to pay by myself – eg. family dinner at the restaurant, cinema / theatre, swimming pool? The question of money is always a delicate topic. However, the best is to ask in advance and be sure about it. (*Co se ode mě očekává, že si zaplatím sám – večeri v restauraci, kino, divadlo, plavání? Otázka financí je vždy ožehavé téma, je ale nejlepší domluvit se předem.*)
- What are the rules about overseas calls? (*Můžu volat do zahraničí, jaká jsou pravidla?*)
- What is the procedure for posting letters? (*Jak funguje pošta?*)
- Do family members have any dislikes or hates? Chewing gum at the table, listening to music, unpunctuality, people being interrupted while reading newspaper, smoking...? (*Jsou v rodině nějaká nepsaná pravidla, která by se měla dodržovat – např. žvýkačka u jídla, poslouchání hudby, nedochvilnost, vyrušování při čtení, kouření...?*)
- How do I get around? Is there a bus route / metro / tram? Where can I buy the ticket / monthly card? (*Jak se mám pohybovat po okolí? Mám využívat bus, metro, tramvaj? Kde si můžu koupit lístek / měsíční kartu?*)
- May I watch the television whenever I want to? (*Můžu se dívat na televizi kdykoliv mám náladu?*)
- How often does the family go to church? Am I expected to go there as well? (*Jak často chodí rodina do kostela? Očekává se, že se k nim přidám?*)
- Do you expect me to call you / send you a text message (sms) if I am going to be 10, 20, or 30 minutes late?
 - a from school?
 - b from any other afternoon/evening outing?(*Mám rodině volat / psát zprávu, když budu mít zpoždění 10 – 30 minut na cestě ze školy nebo z jakékoliv další odpolední/večerní aktivity?*)

Handy tip

Almost all Czechs take their shoes off before entering their house. Schools also require wearing slippers during classes.

(*Téměř v každé české domácnosti se zouvají před vstupem do domu / bytu boty. I ve škole se očekává, že budete mít přezůvky.*)

Příloha C – Otázky k rozhovoru

Bydliště rodiny v ČR:

Složení hostující rodiny:

Pohlaví studenta:

Věk studenta v době pobytu v rodině:

- Co bylo důvodem pro Vaši hostitelskou činnost?
- Jaká kritéria rozhodla při výběru diskutovaného studenta?
- Čelili jste nějakým transkulturním výzvám? Pokud ano, jakým?
- Dodržoval student své zvyky a obyčeje i během pobytu ve Vaší rodině?
- Co se studentovi líbilo nejvíce?
- Co se studentovi líbilo nejméně?
- Jak setrvání studenta změnilo Vaši rodinu?
- Je něco, co byste nyní zpětně udělali jinak?
- Jaké pocity jste měli, když student odjížděl zpět domů?
- Sdílel s Vámi student své pocity při odjezdu/bezprostředně po něm?
- Dostali jste celkovou zpětnou vazbu od studenta na jeho pobyt u Vás?
- Přetrvává Váš kontakt se studentem i po skončení programu?
- Jak celkově hodnotíte tuto zkušenost?

Příloha D – Přepisy rozhovorů

Rodina 1:

Bydliště rodiny v ČR: Turnov

Složení hostující rodiny: Otec, matka, 2 synové

Pohlaví studenta: Dívka

Země původu studenta: Turecko

Věk studenta v době pobytu v rodině: 18

- Co bylo důvodem pro Vaši hostitelskou činnost? *Důvodem byl fakt, že starší syn byl na ročním programu v zahraničí a v dětském pokoji bylo místo ideálně právě pro zahraničního studenta/studentku.*
- Jaká kritéria rozhodla při výběru diskutovaného studenta? *Studentka z Turecka byla první studentkou v naší rodině. Kritéria jsme neměli žádná – byla to pro nás naprosto nová zkušenost.*
- Čelili jste nějakým transkulturním výzvám? Pokud ano, jakým? *Nedokážeme zhodnotit, zda se jednalo o transkulturní výzvy nebo o osobnostní nastavení, ale pociťovali jsme odlišnosti.*
- Měli jste nějaké předsudky? *Předsudky jsme v hlavě neměli.*
- Dodržoval student své zvyky a obyčeje i během pobytu ve Vaší rodině? *Ano, studentka byla hodně doma, byla uzavřená, dle zkušenosti z domova očekávala, že bude maminka hodně doma a budou tak mít možnost časté komunikace, což úplně nebyl případ české maminky, která pracovala třeba i 12h denně od pondělí do pátku.*
- Co se studentovi líbilo nejvíce? *Nakonec velmi přátelský vztah s domácím mazlíčkem – psem Matesem.*
- Co se studentovi líbilo nejméně? *Až příliš vřelé přivítání od rodinného domácího mazlíčka, psa Matese. A také fakt, že byla poprvé bez rodiny, poprvé v cizině a tak jí bylo hodně smutno.*
- Jak setrvání studenta změnilo Vaši rodinu? *Spojilo nás to, protože jsme poměrně často řešili to, jak byla studentka nespokojená, tichá, nespolečenská.*
- Je něco, co byste nyní zpětně udělali jinak? *Jelikož to byla naše první zkušenost, nestanovili jsme si předem jasná pravidla a přistupovali jsme ke studentce jako*

k hostovi na návštěvě, což není dlouhodobě udržitelné. Pravidla se musí sdílet hned na začátku mezi oběma stranami.

- *Jaké pocity jste měli, když student odjížděl zpět domů? Studentka u nás byla jen 6 měsíců, a právě na konci začalo soužití fungovat. Po přemístění k jiné rodině nás studentka navštěvovala pravidelně o víkendu.*
- *Sdílel s Vámi student své pocity při odjezdu/bezprostředně po něm? Ano, sdílela. Prožívala silnou sebereflexi, hodně se nám omlouvala za svůj uzavřený až odmítavý přístup.*
- *Dostali jste celkovou zpětnou vazbu od studenta na jeho pobyt u Vás? Ano, a děkovala za to kam se díky nám posunula. Sdílela s námi i fakt, že do programu jí přemluvila sestra a jí samotná se do toho nechtěla, což bylo dost cítit.*
- *Přetrvává Váš kontakt se studentem i po skončení programu? Ano, přijela nás navštívit i se svou sestrou.*
- *Jaký čin či zpětná vazba ze strany studenta Vás potěšila? Když jsme viděli, že se studentce zlepšila angličtina a když změnila svůj pohled na svět, fungování i svůj přístup a když přišlo z její strany pozitivní uznání směrem k nám. Protože byla do 18 let jen doma, byla nesamostatná, bojácná, uzavřená a tato zkušenost ji neskutečně změnila.*
- *Jak celkově hodnotíte tuto zkušenost? Byla to velká a poměrně těžká zkouška, ale spíše nás to jako rodinu stmelilo.*

Rodina 2:

Bydliště rodiny v ČR: Turnov

Složení hostující rodiny: Otec, matka, 2 synové

Pohlaví studenta: Chlapec

Země původu studenta: Maďarsko

Věk studenta v době pobytu v rodině: 17

- *Co bylo důvodem pro Vaši hostitelskou činnost? Důvodem byla již předešlá zkušenost. Přání české maminky hostit dalšího studenta a zajistit tak kamaráda pro mladšího syna.*
- *Jaká kritéria rozhodla při výběru diskutovaného studenta? Při výběru nefigurovala žádná konkrétní kritéria, rodina vybírala pocitově a shodla se jednohlasně.*
- *Čelili jste nějakým transkulturním výzvám? Pokud ano, jakým? V tomto případě ani ne. Jednalo se spíše o jiné návyky z rodinného prostředí. Ale uvědomili jsme si, že*

nezáleží na tom, jak je země, ze které student přichází vzdálená, protože i v Maďarsku můžeme narazit na kulturní odlišnosti.

- *Měli jste nějaké předsudky? Předsudky jsme v hlavě neměli.*
- *Dodržel student své zvyky a obyčeje i během pobytu ve Vaší rodině? Ano, málo uklízel a vynosil 17 triček za 6 dní (řečeno s nadsázkou, v tomto případě se nejednalo o kulturní rozdílnost, spíše o nepořádnost a mladistvý přístup)*
- *Co se studentovi líbilo nejvíce? Pozitivně hodnotil, že Češi hodně sportují a chodí do přírody. A že se v Čechách ve škole při výuce může pít a atmosféra ze strany školy je volnější. Velmi kvitoval, že je jeho česká rodina hodně pospolu a moc se mu líbí české pohádky, protože v Maďarsku maďarské nemají.*
- *Co se studentovi líbilo nejméně? Nelíbilo se mu, když mu např. zaměstnanci v obchodě neodpověděli na pozdrav. To by se v Maďarsku prý nestalo. Také nerozuměl, že jdou mladí lidé na Štědrý den do hospody a nejsou doma s rodinou – to by on nikdy neudělal. Studenta překvapilo, že na Vánoce jsou pro nás hodně důležité dárky, pro ně je to spíše čas strávený s rodinou.*
- *Jak setrvání studenta změnilo Vaši rodinu? Zejména mladší syn se více otevřel, adaptoval (předtím byl uzavřený). Na začátku ho mladší syn nepřijal, dělal mu naschvály, učil ho schválně špatná česká slova – např. mu říkal, že kočka je pes a naopak.*
- *Je něco, co byste nyní zpětně udělali jinak? V případě studenta z Maďarska ne, protože jsme už byli poučeni z předešlé zkušenosti, a tak jsme si předem stanovily pravidla a byli velmi upřímní a otevření.*
- *Jaké pocity jste měli, když student odjížděl zpět domů? Bylo nám smutno, ale věděli jsme, že se nevidíme naposledy.*
- *Sdílel s Vámi student své pocity při odjezdu/bezprostředně po něm? Ano, sdílel. Překvapilo ho, že když řešil návrat do ČR, jak vlastní maminka, tak česká mu řekly nezávisle na sobě stejný názor.*
- *Dostali jste celkovou zpětnou vazbu od studenta na jeho pobyt u Vás? Ano, student zhodnotil život v Čechách a v Maďarsku jako dva odlišné životy, které nejsou plynule propojené. Když je tady, je to jiné, než když je doma. Není to lepší či horší, je to jiné.*
- *Přetrvává Váš kontakt se studentem i po skončení programu? Ano, pravidelně se navštěvujeme.*

- Jaký čin či zpětná vazba ze strany studenta Vás potěšila? *Když nám student na závěr pobytu napsal dopis jako poděkování. A že se naučil velmi rychle a opravdu perfektně česky, a dokonce dostal výborné hodnocení za jazykovou úroveň bakalářské práce.*
- Jak celkově hodnotíte tuto zkušenost? *Máme o syna navíc. Česká maminka se začala zajímat o Maďarské dějiny.*

Rodina 3:

Bydliště rodiny v ČR: Jičín

Složení hostující rodiny: Otec, matka, 1dcera

Pohlaví studenta: Chlapec

Země původu studenta: Itálie

Věk studenta v době pobytu v rodině: 18

- Co bylo důvodem pro Vaši hostitelskou činnost? *Doma jsme měli jedináčka – dceru, hoštění studenta nám přišlo jako dobrý nápad a hezký krok.*
- Jaká kritéria rozhodla při výběru diskutovaného studenta? *Student z Itálie byl první a zatím jediný student v naší rodině. Kritéria jsme neměli žádná – byla to pro nás nová zkušenost.*
- Čelili jste nějakým transkulturním výzvam? Pokud ano, jakým? *Žádné nás nenapadají.*
- Měli jste nějaké předsudky? *Předsudky jsme neměli.*
- Dodržoval student své zvyky a obyčeje i během pobytu ve Vaší rodině? *Asi ano, ale nebylo to nic zásadně odlišného. Jedl vždy postupně jednotlivé části jídla – nejdříve přílohu, pak maso, atd. Nejedl to dohromady.*
- Co se studentovi líbilo nejvíce? *Líbilo se mu, že ve škole měli hodně sportovních aktivit jako plavání, lyžování, bruslení. I když byl pohybově přirozeně nadaný, tak se řadu sportů naučil až tady v Čechách – například bruslit, lyžovat.*
- Co se studentovi líbilo nejméně? *Nic zásadního si nevybavujeme.*
- Jak setrvání studenta změnilo Vaši rodinu? *Obohatilo nás to a vytrhlo ze zajetého stereotypu.*
- Je něco, co byste nyní zpětně udělali jinak? *Asi ani ne.*
- Jaké pocity jste měli, když student odjížděl zpět domů? *Bylo nám smutno, protože se stal opravdovou součástí naší rodiny.*

- Sdílel s Vámi student své pocity při odjezdu/bezprostředně po něm? *Ano, sdílel. Pozitivní bylo, že jsme narazili na mnoho podobností – student pocházel ze stejně velké rodiny i města jako byla naše rodina a město Jičín, ve kterém student rok žil. Byl zvyklý i na babičky a dědečky a příbuzenstvo. Dokonce jeho rodina žila ve dvougeneračním domě stejně jako ta naše.*
- Dostali jste celkovou zpětnou vazbu od studenta na jeho pobyt u Vás? *Ano, průběžně jsme si vzájemně vyměňovali zpětnou vazbu a byla povšechně velmi pozitivní.*
- Přetrvává Váš kontakt se studentem i po skončení programu? *Ano, navštěvujeme se. Naší dceři byl student za svědka na svatbě – jsou opravdu jako sourozenci.*
- Jaký čin či zpětná vazba ze strany studenta Vás potěšila? *Byli jsme pyšní na to, že se student rychle začlenil do kolektivu a vypadal spokojeně.*
- Jak celkově hodnotíte tuto zkušenost? *Hodnotíme to velmi pozitivně a jsme za takovou zkušenost rádi.*

Rodina 4:

Bydliště rodiny v ČR: Lázně Bělohrad

Složení hostující rodiny: Otec, matka, 2 synové

Pohlaví studenta: Chlapec

Země původu studenta: Mexico

Věk studenta v době pobytu v rodině: 17

- Co bylo důvodem pro Vaši hostitelskou činnost? *Důvodem pro hostitelskou činnost byl fakt, že starší syn chtěl odjet do ciziny na výměnný pobyt a díky tomu se dozvěděl o organizaci AFS.*
- Jaká kritéria rozhodla při výběru diskutovaného studenta? *Studenta z Mexika si vybrala maminka sama, protože rád vařil a to rozhodlo – vařili i spolu.*
- Čelili jste nějakým transkulturním výzvam? Pokud ano, jakým? *Překvapilo nás, že student neměl pyžamo a spal v džínách. Nic sám od sebe neřekl. Jakmile jsme to zjistili, pyžamo jsme mu koupili,*
- Dodržoval student své zvyky a obyčeje i během pobytu ve Vaší rodině? *Přivezl si své vlastní koření. A českou maminku každé ráno políbil na tvář na uvítanou.*
- Co se studentovi líbilo nejvíce? *Líbilo se mu, že měl sportovní vyžití – hrál fotbal ve kterém byl velmi úspěšný, také lední hokej, volejbal a box. Vtipné bylo, že na otázku, jaké je nejoblíbenější české jídlo, odpověděl irský guláš.*
- Co se studentovi líbilo nejméně? *Když mu jednou ujel vlak a musel tuto zkušenost sám vyřešit, plus si zaplatit taxi.*
- Jak setrvání studenta změnilo Vaši rodinu? *Náš vztah je díky této zkušenosti vřelejší. Tatínek se díky přítomnosti studenta více socializoval.*
- Je něco, co byste nyní zpětně udělali jinak? *Musela jsem změnit přístup k dětem a být spravedlivá, protože vlastní syn na studenta žárlil. Student maminku klidně chytil za ruku cestou do školy.*
- Jaké pocity jste měli, když student odjížděl zpět domů? *Bylo nám smutno. Vlastní syn přestal žárlit a měl nevlastního bratra navíc.*
- Sdílel s Vámi student své pocity při odjezdu/bezprostředně po něm? *Ano, mluvili jsme spolu pravidelně a velmi otevřeně.*
- Dostali jste celkovou zpětnou vazbu od studenta na jeho pobyt u Vás? *Ano, byla velmi pozitivní a zahřála nás u srdce.*

- Přetrvává Váš kontakt se studentem i po skončení programu? *Ano, do teď říká student české mamince maminko.*
- Jak celkově hodnotíte tuto zkušenost? *Velmi velmi pozitivně – máme dalšího syna.*

Rodina 5:

Bydliště rodiny v ČR: Lázně Bělohrad

Složení hostující rodiny: Otec, matka, 2 synové

Pohlaví studenta: Chlapec

Země původu studenta: Itálie

Věk studenta v době pobytu v rodině: 17

- Co bylo důvodem pro Vaši hostitelskou činnost? *Již jsme měli předešlou zkušenost a chtěli jsme v ní pokračovat.*
- Jaká kritéria rozhodla při výběru diskutovaného studenta? *Máme rádi italskou kuchyni, tak jsme si řekli, proč ne Itálie.*
- Čelili jste nějakým transkulturním výzvám? Pokud ano, jakým? *Ne, student měl jen velký smysl pro humor. Udělal například to, že když chtěla česká maminka popřát té italské k narozeninám, tak jí ze srandy její český syn poradil špatně a domluvili se na tom s italským studentem – maminka tedy napsala – „Všechno nejlepší buzerante.“, což byla, dle synů, prý chyba překladáče.*
- Dodržoval student své zvyky a obyčeje i během pobytu ve Vaší rodině? *Byl aktivní a zodpovědný v tom, že chtěl probrat otázky viz. příloha 1 a při odpovědi na otázku o čem se v české rodině nemluví velmi rychle pochopil, že je to Sparta Praha.*
- Co se studentovi líbilo nejvíce? *Měl rád hudbu, poslouchali spolu s českou maminkou a pili kávu. Již ve druhém pololetí uměl česky.*
- Co se studentovi líbilo nejméně? *Že se jeho vlastní maminka nemá k tomu, aby byla více aktivní ve spojení s naší českou rodinou.*
- Jak setrvání studenta změnilo Vaši rodinu? *Naši synové měli opravdu úžasný vztah s tímto studentem – opravdu se z nich stali bratři. Tatínek byl moc rád, že měl někoho, kdo se s ním ochotně zajímal o fotbal.*
- Je něco, co byste nyní zpětně udělali jinak? *Ani ne.*
- Jaké pocity jste měli, když student odjížděl zpět domů? *Bylo nám samozřejmě smutno.*

- Sdílel s Vámi student své pocity při odjezdu/bezprostředně po něm? *Ano, mluvili jsme spolu velmi často, museli jsme i hodně řešit školu, protože byla potřeba velké péče z naší strany směrem ke studentovi.*
- Dostali jste celkovou zpětnou vazbu od studenta na jeho pobyt u Vás?
- Přetrvává Váš kontakt se studentem i po skončení programu? *Ano, student mě jako jeho českou maminku učí přes Skype italštinu. Ale jeho maminka nemá o kontakt s českou rodinou zájem.*
- Jak setrvání studenta změnilo Vaši rodinu? *Student z Itálie měl s našimi syny nejlepší vztah ze všech studentů, byli opravdu jak bratři. Máme nyní dalšího syna.*

Rodina 6:

Bydliště rodiny v ČR: Lázně Bělohrad

Složení hostující rodiny: Otec, matka, 2 synové

Pohlaví studenta: Chlapec

Země původu studenta: Španělsko

Věk studenta v době pobytu v rodině: 16

- Co bylo důvodem pro Vaši hostitelskou činnost? *Již předešlá zkušenost s programem.*
- Jaká kritéria rozhodla při výběru diskutovaného studenta? *Důvodem byl jazyk - španělština, ale nakonec se španělsky v české rodině vůbec nemluvílo.*
- Čelili jste nějakým transkulturním výzvám? Pokud ano, jakým? *Student se nechtěl s rodinou příliš socializovat. Za celý školní rok byl s nimi na jednom výletě a jednou si spolu vypili čaj.*
- Dodržoval student své zvyky a obyčeje i během pobytu ve Vaší rodině? *Spíše si osvojil nové zvyky – chodil zpívat do chrámového sboru a hrál na kytaru.*
- Co se studentovi líbilo nejvíce? *Zamiloval se do české slečny.*
- Co se studentovi líbilo nejméně? *Česká maminka na něj byla přísná a nechala ho i mýt okna v jeho pokoji. Maminka studentovi i českým synům napsala předem co budou mít za úkoly – prostřít stůl, umýt nádobí, venčit psa.*
- Jak setrvání studenta změnilo Vaši rodinu? *Bylo někdy zvláštní, že se student naší rodiny trochu stranil.*
- Je něco, co byste nyní zpětně udělali jinak? *Více bychom jej zapojovali do aktivit rodiny.*

- Jaké pocity jste měli, když student odjížděl zpět domů? *Cítili jsme, že student se domů už těší.*
- Sdílel s Vámi student své pocity při odjezdu/bezprostředně po něm? *Jen okrajově, opravdu se poměrně stranil a příliš toho nesdílel.*
- Dostali jste celkovou zpětnou vazbu od studenta na jeho pobyt u Vás? *V podstatě ani ne.*
- Přetrvává Váš kontakt se studentem i po skončení programu? *Ano, student učí českou maminku španělsky přes Skype a pravidelně si volají.*
- Jak setrvání studenta změnilo Vaši rodinu? *Pouze v pozitivním slova smysli – máme o dalšího syna navíc.*

Rodina 7:

Bydliště rodiny v ČR: Lázně Bělohrad

Složení hostující rodiny: Otec, matka, 2 synové

Pohlaví studenta: Chlapec

Země původu studenta: Turecko

Věk studenta v době pobytu v rodině: 18

- Co bylo důvodem pro Vaši hostitelskou činnost? *Předchozí již několikátá zkušenost.*
- Jaká kritéria rozhodla při výběru diskutovaného studenta? *Tohoto studenta si vybral jeden ze synů (rozhodovali se mezi studenty z Němcem a Turecka)*
- Čelili jste nějakým transkulturním výzvam? Pokud ano, jakým? *I přes jiné náboženství vůbec ne – naopak se naše kultury krásně protnuly. Na dušičky šel student se mnou do kostela, a naopak moje česká věřící rodina dřepěla doma.*
- Dodržoval student své zvyky a obyčeje i během pobytu ve Vaší rodině? *Spíše ne - neměl by jíst vepřové maso a i přesto ho jedl.*
- Co se studentovi líbilo nejvíce? *Moc mu zachutnala rajská omáčka a knedlíky plněné švestkami a sypané mákem.*
- Co se studentovi líbilo nejméně? *Když ho maminka napomínala, aby po sobě v koupelně uklízel své černé vlnití vlasy. Také musel pomáhat vyklízet s rodinou starý dům a manuálně pracovat. Poté když nemohl v Ankaře sehnat mák.*
- Jak setrvání studenta změnilo Vaši rodinu? *Bylo velmi zajímavé pozorovat tu transkulturní výměnu a hezký soulad.*

- Je něco, co byste nyní zpětně udělali jinak? *Nic mě nenapadá.*
- Jaké pocity jste měli, když student odjížděl zpět domů? *Česká maminka měla ke studentovi díky jeho vyzrálosti mentálně asi nejblíže ze všech studentů, kteří u nich doma byli.*
- Sdílel s Vámi student své pocity při odjezdu/bezprostředně po něm? *Ano, ale pokaždé když přišel ze školy domů, potřeboval nejprve prostor pro sebe - jen co přišel domů, od dveří volal: „Ahoj, jak se máš, jsem unavený moc.“ (a šel spát). Pak prostřel k večeři, byl chvíli na internetu a pak jsme si dali společně víno a povídali si o literatuře, politice – Turecké, České.*
- Dostali jste celkovou zpětnou vazbu od studenta na jeho pobyt u Vás? *Ano, byl velmi spokojen, stejně jako my.*
- Přetrvává Váš kontakt se studentem i po skončení programu? *Ano v kontaktu jsme stále, ale turečtinu se neučím.*
- Jak setrvání studenta změnilo Vaši rodinu? *Kladu na svoji českou rodinu, na manžela a syny, větší nároky. Ale jinak máme jen pozitivní pocity a o člena rodiny víc.*

Rodina 8:

Bydliště rodiny v ČR: Jilemnice

Složení hostující rodiny: Otec, matka, 2 dcery

Pohlaví studenta: Dívka

Země původu studenta: Thajsko

Věk studenta v době pobytu v rodině: 16

- Co bylo důvodem pro Vaši hostitelskou činnost? *Naše starší dcera byla přes AFS na studentském pobytu v USA, tato zkušenost nás přivedla k rozhodnutí hostit zahraničního studenta i u nás.*
- Jaká kritéria rozhodla při výběru diskutovaného studenta? *Jelikož máme dvě dcery, připadalo nám snazší přivítat v rodině dívku. Ale žádné konkrétní preference jsme neměli.*
- Čelili jste nějakým transkulturním výzvam? Pokud ano, jakým? *Ano, nerozuměli jsme, proč se před námi zamyká v pokoji, a také proč si nechce nechat pověsit prádlo v prádelně. Až později jsme zjistili, že spodní prádlo se v její kultuře nevystavuje – nesuší se na očích.*

- Dodržoval student své zvyky a obyčeje i během pobytu ve Vaší rodině? *Více méně ano, ale jelikož se, zejména ze začátku, poměrně dost stranila, příliš nám toho neodkrývala.*
- Co se studentovi líbilo nejvíce? *Větší volnost ve výchově.*
- Co se studentovi líbilo nejméně? *Možná to, že jsme měli tendence se sbližovat rychleji, než jak byla studentka zvyklá, ale doufáme, že jí to nebylo nepříjemné – potřebný prostor jsme jí samozřejmě dali.*
- Jak setrvání studenta změnilo Vaši rodinu? *Uvědomili jsme si, že je potřeba se stále učit. Naše dcery udělaly velký skok v sociálním citění a empatii směrem ke studentce a nejen k ní.*
- Je něco, co byste nyní zpětně udělali jinak? *Trvalo nám nějakou dobu, než jsme se přestali ostýchat, abychom nenarušili studentky prostor, který pro ni byl důležitý. Kdybychom se více ptali, rychleji bychom pochopili kulturu studentky.*
- Jaké pocity jste měli, když student odjížděl zpět domů? *Věděli jsme, že nám bude chybět, ale zároveň víme, že zůstaneme v kontaktu.*
- Sdílel s Vámi student své pocity při odjezdu/bezprostředně po něm? *Ze začátku bohužel moc ne.*
- Dostali jste celkovou zpětnou vazbu od studenta na jeho pobyt u Vás? *Ano, po nějakém čase jsme měli již vytvořené hezké vazby a i studentka se nám více otevřela.*
- Přetrvává Váš kontakt se studentem i po skončení programu? *Ano, zejména s našimi dcerami.*
- Jak celkově hodnotíte tuto zkušenost? *Velmi nám to dalo, pochopili jsme i lépe jak se cítily naše dcery po svých zkušenostech se životem v zahraničí. Zároveň jsme si uvědomili, jak je například thajská kultura odlišná od té naší ve smyslu toho, že není tak uvolněná.*